

บทที่ 4

พื้นที่ศึกษาและสภาพทั่วไปของจังหวัดชลบุรี

ในบทนี้ประกอบด้วยรายละเอียดเกี่ยวกับพื้นที่ศึกษาและสภาพทั่วไปของจังหวัดชลบุรี ซึ่งผู้ศึกษาได้แบ่งสภาพทั่วไปทางด้านกายภาพ ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ โครงสร้างพื้นฐาน ทางเศรษฐกิจ และชุมชนศูนย์กลาง การศึกษาในบทนี้จะนำไปใช้เป็นพื้นฐานเพื่อประกอบการ วิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างสังคมของชุมชนในด้านการแยกย่อยของโครงสร้าง และ หน้าที่ทั้งทางด้านเศรษฐกิจและด้านสังคม และการผสมผสานทางสังคมอย่างเป็นทางการ ทั้งนี้ เพราะการศึกษาจำเป็นต้องศึกษาภาพรวมของทั้งจังหวัด เพื่อเป็นแนวทางในการพิจารณา ประกอบกับผลของการศึกษากับสภาพที่แท้จริงของจังหวัด

พื้นที่ศึกษา

รัฐบาลมีนโยบายที่จะพัฒนาพื้นที่ 3 จังหวัดชายฝั่งทะเลตะวันออก อันได้แก่ จังหวัด ชลบุรี ระยอง และฉะเชิงเทรา รวมเนื้อที่ประมาณ 8.3 ล้านไร่ และประชากร 1.6 ล้านคน ให้เป็นศูนย์กลางความเจริญและเป็นแหล่งที่ตั้งของอุตสาหกรรมหลักของประเทศในอนาคต เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายหลักของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 ที่มุ่งกระจาย กิจกรรมทางเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมต่าง ๆ ไปตั้งอยู่ในส่วนภูมิภาคอย่างเป็นระบบ เพื่อเป็นการชลอการเติบโตและบรรเทาความแออัดของกรุงเทพมหานคร และเป็นการพัฒนาภูมิภาค บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออกให้เป็นแหล่งงาน และเป็นประตูทางออกให้กับ ภาคตะวันออก เฉียงเหนือ ในอันที่จะส่งสินค้าไปจำหน่ายต่างประเทศโดยไม่ต้องผ่านกรุงเทพมหานคร ดังนั้น แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 จึงกำหนดแนวทางการพัฒนาพื้นที่ภาคตะวันออก ไว้ดังนี้ คือ

ไว้ดังนี้ คือ

- เร่งพัฒนาพื้นที่ 3 จังหวัดชายฝั่งตะวันออก เพื่อให้เป็นแหล่งอุตสาหกรรมที่สำคัญของประเทศ
- พัฒนาเมืองชลบุรีให้เป็นศูนย์กลางความเจริญของภาค
- พัฒนาเมืองระยองและฉะเชิงเทราให้เป็นศูนย์กลางเมืองรองของภาคและพัฒนาชุมชนชนบท

เพื่อให้บรรลุตามแนวทางที่วางไว้ รัฐบาลจึงได้กำหนดนโยบายการพัฒนาขึ้นอย่างชัดเจน เช่น การก่อสร้างท่าเรือน้ำลึกและนิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบัง เพื่อส่งเสริมอุตสาหกรรมเบา และอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออกที่ไม่มีปัญหาทางด้านสิ่งแวดล้อมในพื้นที่บริเวณแหลมฉบัง การก่อสร้างท่าเรือน้ำลึกและนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด เพื่อส่งเสริมอุตสาหกรรมหลักซึ่งระยะแรกจะใช้ก๊าซธรรมชาติเป็นวัตถุดิบในพื้นที่บริเวณมาบตาพุดอีกแห่งหนึ่ง รัฐบาลได้เตรียมแหล่งเงินทุนที่จะพัฒนาท่าเรือน้ำลึก นิคมอุตสาหกรรม และการจัดโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจในพื้นที่เป้าหมายเพื่อให้เกิดความมั่นใจต่อนักลงทุนด้านอุตสาหกรรมต่าง ๆ จากภาคเอกชน บางโครงการได้ดำเนินการไปแล้ว เช่น ทางรถไฟสายฉะเชิงเทรา-สัตหีบ ท่อน้ำดอกกรายมาบตาพุด โรงแยกก๊าซธรรมชาติ ส่วนโครงการอื่นกำลังอยู่ในระหว่างดำเนินการ

จะเห็นได้ว่า รัฐบาลพยายามสร้างความเจริญให้กับภาคตะวันออก โดยจะเร่งพัฒนาพื้นที่ที่มีความเจริญสูงสุดก่อน โดยหวังจะให้ความเจริญกระจายไปสู่ชนบท และขณะนี้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 กำลังเริ่มขึ้น ซึ่งยังคงเน้นการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกให้เป็น "เขตเศรษฐกิจใหม่" ของประเทศ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 2529 : 16) จากภาพรวมดังกล่าวข้างต้น จะทำให้พื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกมีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม จึงเป็นการเหมาะสมอย่างยิ่งที่จะทำการศึกษาการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างสังคมของชุมชนชนบทในพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก แต่ด้วยข้อจำกัดทางด้านเวลาและงบประมาณ ในการศึกษาครั้งนี้จึงได้ทำการศึกษาเฉพาะจังหวัดชลบุรี ทั้งนี้เพราะชลบุรีถูกกำหนดให้เป็นเมืองหลักของภาคตะวันออก และเป็นจังหวัดที่มีความเจริญสูงกว่าจังหวัดอื่นในภาคไม่ว่าจะเป็นทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองการปกครอง ดังจะเสนอรายละเอียดต่อไปนี้

สภาพทั่วไปของจังหวัดชลบุรี

สภาพทางกายภาพ

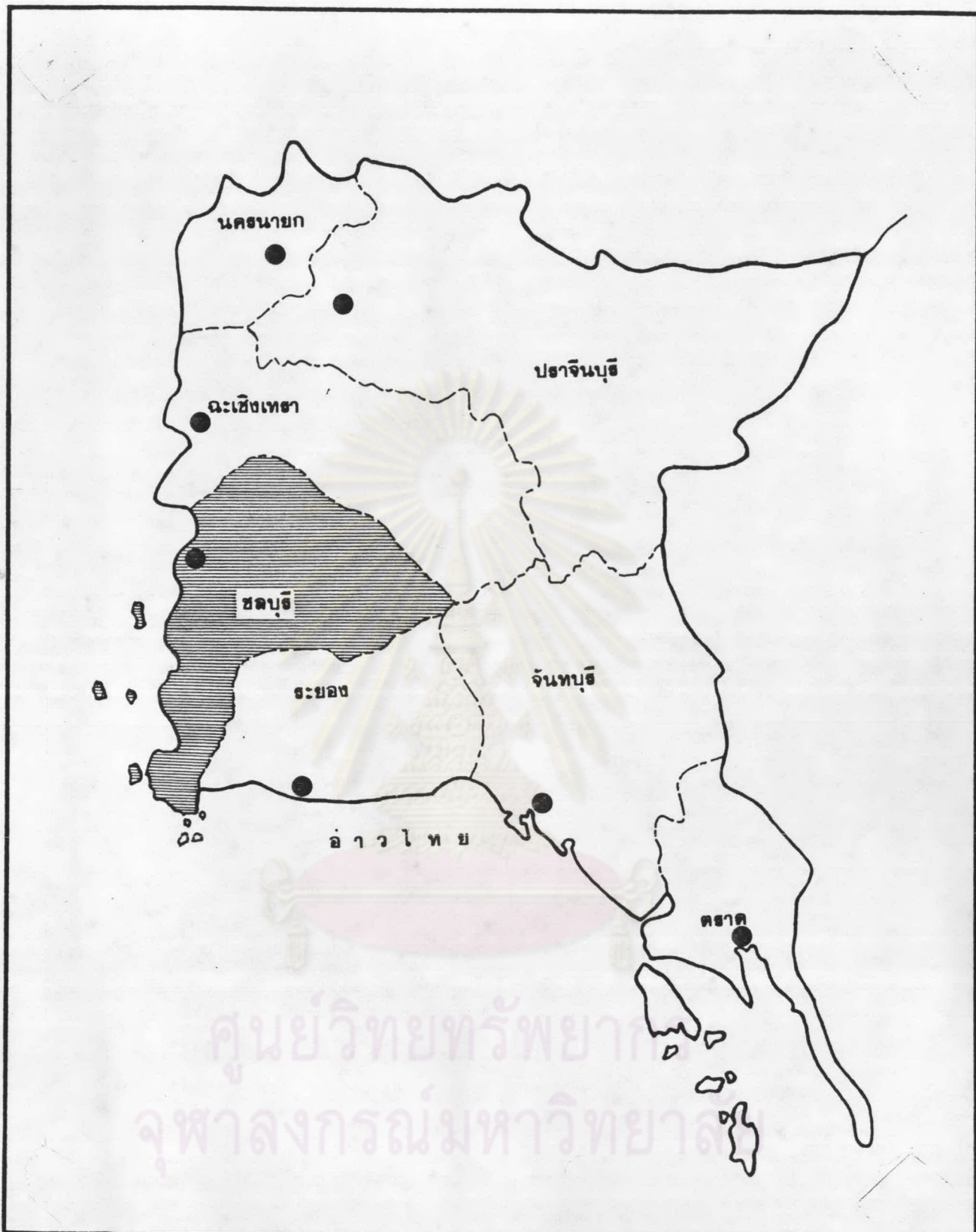
1. ที่ตั้งและเขตการปกครอง จังหวัดชลบุรีตั้งอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงตอนล่างของประเทศไทย (แผนที่ 4.1) ซึ่งตั้งอยู่ริมฝั่งทะเลด้านตะวันออกของอ่าวไทย ประมาณเส้นรุ้งที่ 13 องศาเหนือ และเส้นแวงที่ 100 องศาตะวันออก อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานครประมาณ 65 กิโลเมตร ตามระยะทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3 (สุขุมวิท) มีพื้นที่ประมาณ 4,484.596 ตารางกิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ 12.3 ของภาคตะวันออกเฉียง มีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่ต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา
ทิศใต้	ติดต่อกับ	อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	อำเภอนนทบุรี จังหวัดฉะเชิงเทรา
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	ทะเลฝั่งตะวันออกของอ่าวไทย

ทางด้านการปกครอง จังหวัดชลบุรีแบ่งการปกครองเป็น 9 อำเภอ 1 กิ่งอำเภอและ 88 ตำบล (แผนที่ 4.2) มีการปกครองท้องถิ่นรวม 22 แห่ง เป็นรูปแบบเทศบาลเมือง 2 แห่ง คือ เทศบาลเมืองชลบุรี และเทศบาลเมืองพนัสนิคม เทศบาลตำบล 1 แห่ง คือ เทศบาลตำบลศรีราชา การปกครองรูปแบบพิเศษ 1 แห่ง คือ เมืองพัทยา และสุขาภิบาล 16 แห่ง คิดเป็นพื้นที่รวมประมาณ 739.47 ตารางกิโลเมตร หรือร้อยละ 16.49 ของพื้นที่จังหวัด

2. ลักษณะภูมิประเทศและภูมิอากาศ จังหวัดชลบุรีแบ่งลักษณะภูมิประเทศออกได้เป็น 5 ลักษณะที่สำคัญ ดังนี้คือ (แผนที่ 4.3)

2.1 ที่ราบลุ่มแม่น้ำ ในบริเวณอำเภอพานทอง และบางส่วนของอำเภอเมืองชลบุรี และอำเภอพนัสนิคม

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

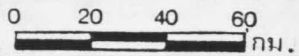
การศึกษาการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างสังคมของชุมชนชนบท
เพื่อประกอบการวางแผนพัฒนาจังหวัดชลบุรี

- แสดง ที่ตั้งจังหวัดชลบุรี
- สัญลักษณ์ จังหวัดชลบุรี
- ที่ตั้งจังหวัด

ทิศเหนือ

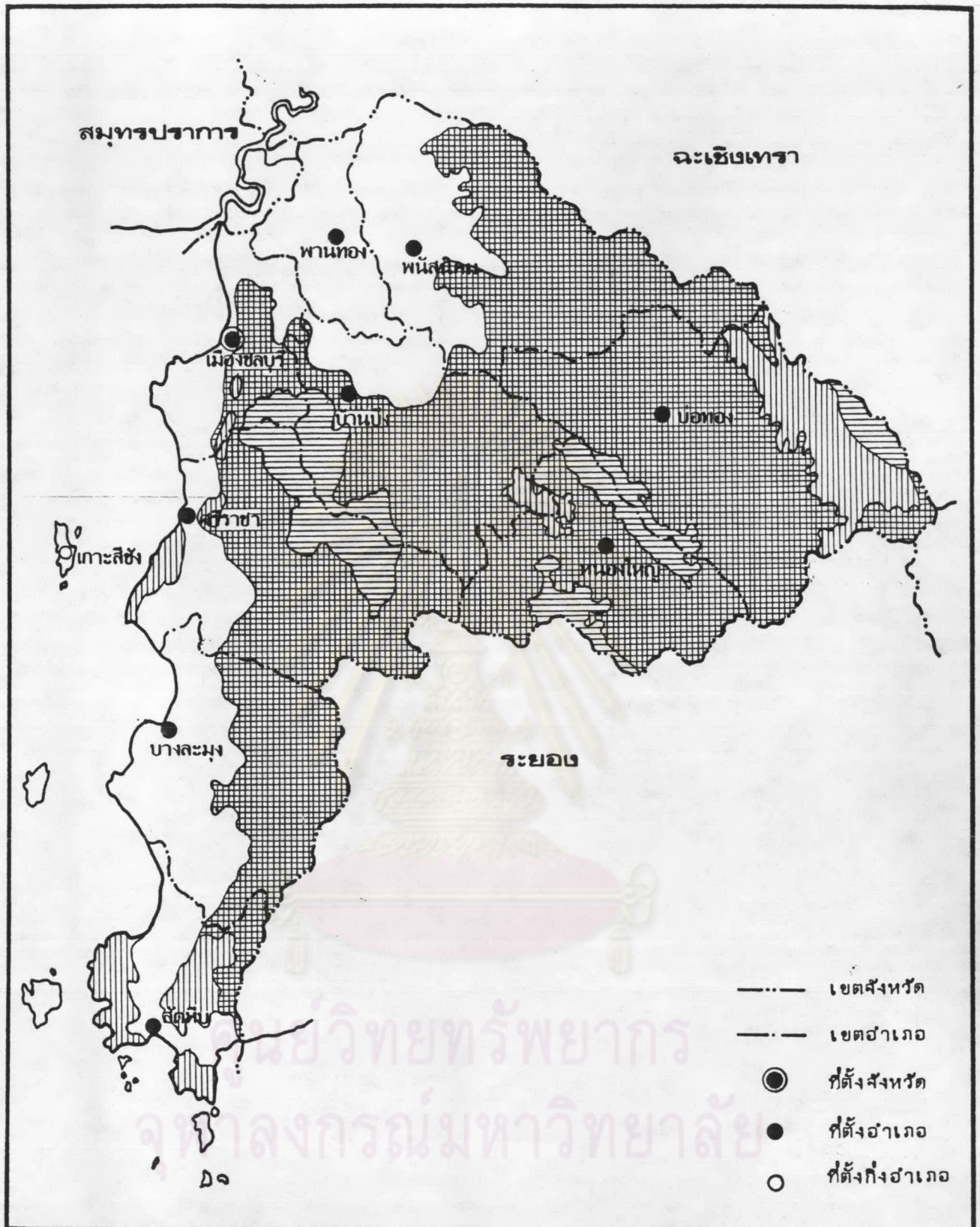

แผนที่ 4.1

0 20 40 60 กม.

ที่มา สำนักผังเมือง กระทรวงมหาดไทย

การศึกษาการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างสังคมของชุมชนชนบท เพื่อประกอบการวางแผนพัฒนาจังหวัดชลบุรี

แสดง ลักษณะภูมิประเทศ

สัญลักษณ์

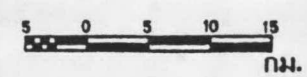
- พื้นที่ราบชายฝั่งทะเล
- พื้นที่ภูเขา
- พื้นที่เนินลูกกระนวด
- พื้นที่ภูเขาเตี้ย ๆ

ทิศเหนือ

แผนที่

4.3

ที่มา | สัญญา สราภิรมย์ (2525 : 67-69)

2.2 ที่ราบชายฝั่งทะเล จังหวัดชลบุรีมีชายฝั่งทะเลยาวถึง 156.7 กิโลเมตร ตั้งแต่ปากแม่น้ำบางปะกงในเขตอำเภอเมืองชลบุรี จนถึง อำเภอสัตหีบ ประกอบด้วยที่ราบแคบ ๆ ชายฝั่งทะเล มีภูเขาสูงเล็ก ๆ สลับเป็นบางตอน มีหาดทรายที่สวยงามเหมาะแก่การท่องเที่ยว เช่น หาดบางแสน หาดผาแดง หาดนันทยา หาดนาจอมเทียน เป็นต้น

2.3 ที่ราบลูกคลื่นและเนินเขา เป็นพื้นที่ซึ่งมีอยู่มากที่สุดอยู่ในพื้นที่ อำเภอบ้านบึง อำเภอพนัสนิคม อำเภอบางละมุง อำเภอศรีราชา อำเภอสัตหีบและบางส่วนของอำเภอบ่อทอง และอำเภอหนองใหญ่

2.4 ที่สูงชันและภูเขา ส่วนใหญ่จะอยู่ทางตอนกลางและด้านตะวันออกของจังหวัด ทางตอนกลางคือในเขต อำเภอบ้านบึง ต่อเนื่องกับ อำเภอศรีราชา และอำเภอบางละมุง ด้านติดต่อกับ จังหวัดระยอง ทางตะวันออกในเขต อำเภอบ่อทอง อำเภอหนองใหญ่ ด้านติดต่อกับ จังหวัดฉะเชิงเทรา และ จังหวัดจันทบุรี

2.5 เกาะต่าง ๆ จังหวัดชลบุรีมีเกาะอยู่ในน่านน้ำถึง 46 เกาะ เกาะใหญ่ที่สุด คือ เกาะคราม รองลงมาคือ เกาะสีชัง เกาะเสมสาร เกาะล้าน และเกาะไผ่

ลักษณะภูมิอากาศจังหวัดชลบุรี ตั้งอยู่ในเขตภูมิอากาศแบบมรสุมเมืองร้อน แบ่งฤดูกาลออกได้เป็น 3 ฤดูคือ ฤดูหนาว ฤดูร้อนและฤดูฝน ฤดูหนาวเริ่มระหว่างเดือนพฤศจิกายน-กุมภาพันธ์ ฤดูร้อนเริ่มระหว่างเดือนมีนาคม-พฤษภาคม ฤดูฝนเริ่มจากเดือนมิถุนายน-ตุลาคม ปริมาณน้ำฝนอยู่ในเกณฑ์ปานกลางประมาณ 1,200-2,000 มิลลิเมตร จะมีฝนขาดช่วงประมาณ 5 เดือนในแต่ละปี ระหว่างเดือนธันวาคม-เมษายน ส่วนอุณหภูมิเฉลี่ยทั้งปีประมาณ 27.94 องศาเซลเซียส ซึ่งในแต่ละฤดูจะไม่แตกต่างกันนัก

3. ทรัพยากรธรรมชาติและสถานที่ท่องเที่ยว ทางด้านทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญ ได้แก่ ทรัพยากรทางทะเล ป่าไม้ ซึ่งปัจจุบันมีพื้นที่ป่าไม้เหลืออยู่ประมาณ 691.18 ตารางกิโลเมตร เป็นป่าสงวนแห่งชาติ 9 แห่ง เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า 1 แห่ง คือ เขาชีเอวและเขาชมภู เขตห้ามล่าสัตว์ป่า 2 แห่ง คือ ป่าอ่างเก็บน้ำบางพระ และป่าเขาชีโอน นอกจากนี้ยังมีศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าเขาชีเอว ศูนย์เพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์สัตว์ป่าบางพระ และศูนย์เพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์สัตว์ป่าบางละมุง นอกจากนี้แล้วยังมีทรัพยากรธรรมชาติซึ่งเป็นแร่

ธาตุที่สำคัญ คือ แร่เหล็ก และแร่พลวง ซึ่งมีการเปิดทำเหมือง ส่วนแร่อื่น ๆ ได้แก่ ทองคำ แบไรท์ ฟลูออไรท์ วุลแฟรม แมงกานีส แกรไฟท์ ดีบุก และทรายแก้ว แต่ยังไม่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจ

สถานที่ท่องเที่ยวของจังหวัดชลบุรีส่วนใหญ่จะเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ จังหวัดชลบุรีมีชื่อเสียงมากในด้านแหล่งท่องเที่ยวชายหาด เช่น หาดบางแสน แหลมแท่น แหลมฉบัง หาดผาแดง หาดนันทยา หาดทรายทอง นาจอมเทียน บางเสร่ ช่องแสมสาร นอกจากนี้ยังมีเกาะต่าง ๆ เช่น เกาะล้าน เกาะสาก เกาะสีชัง เกาะแสมสาร เกาะไผ่ เกาะแรด และบริเวณป่าไม้ต่าง ๆ ส่วนแหล่งท่องเที่ยวด้านประวัติศาสตร์และโบราณคดี เช่น วัดหลวง (วัดใหญ่อินทาราม) วัดเขาพระนพทรมบาท วัดเกาะลอย ฯลฯ แหล่งท่องเที่ยวด้านนันทนาการและวัฒนธรรม เช่น สวนงาช้าง ตลาดหนองมน พิพิธภัณฑ์สัตว์น้ำ อ่างศิลา เป็นต้น

4. แหล่งน้ำและการชลประทาน แหล่งน้ำธรรมชาติที่สำคัญ คือ แม่น้ำลำคลอง แหล่งน้ำใต้ดิน อ่างเก็บน้ำของกรมชลประทาน แหล่งน้ำผิวดินของจังหวัดชลบุรีนั้น ต้นน้ำของลำน้ำธรรมชาติเกิดจากภูเขาทางตอนกลางและด้านตะวันออกของจังหวัด ลุ่มน้ำที่สำคัญมี 4 ลุ่มน้ำคือ ลุ่มน้ำบางปะกง ลุ่มน้ำบางพระ ลุ่มน้ำระยองหรือคลองใหญ่ ลุ่มน้ำประแสร์ ซึ่งลำน้ำเหล่านี้มีน้ำไม่ตลอดปี ทำให้ขาดแคลนน้ำเพื่อการเพาะปลูกในฤดูแล้ง จึงต้องทำการพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการชลประทานซึ่งทำได้ยาก ในปี พ.ศ.2528 มีพื้นที่ชลประทานของกรมพัฒนาที่ดินและกรมชลประทานในจังหวัดชลบุรีรวมกัน 203,107 ไร่ หรือร้อยละ 11.25 ของพื้นที่เกษตรกรรมทั้งหมด มีความจุรวม 161.0838 ล้านลูกบาศก์เมตร เป็นโครงการชลประทานขนาดเล็ก 37 โครงการ และโครงการขนาดกลางและขนาดใหญ่ 12 โครงการ (แผนที่ 4.4) ส่วนใหญ่เป็น ประเภทเก็บกักและระบายน้ำ ซึ่งอยู่ในเขตเกษตรกรรมในที่ราบของอำเภอบ้านทองส่วนใหญ่ และมีโครงการที่จัดสร้างเพื่อการอุปโภค บริโภค การประปา อุตสาหกรรม และการเกษตรกรรม ซึ่งเป็นโครงการขนาดกลางและขนาดใหญ่ทั้งหมด ที่สำคัญได้แก่ โครงการท่าลาดฝั่งซ้ายแม่น้ำบางปะกง บ้านทองและโครงการขยายอ่างเก็บน้ำบางพระ อ่างเก็บน้ำมาบประชัน และอ่างเก็บน้ำหนองค้อ

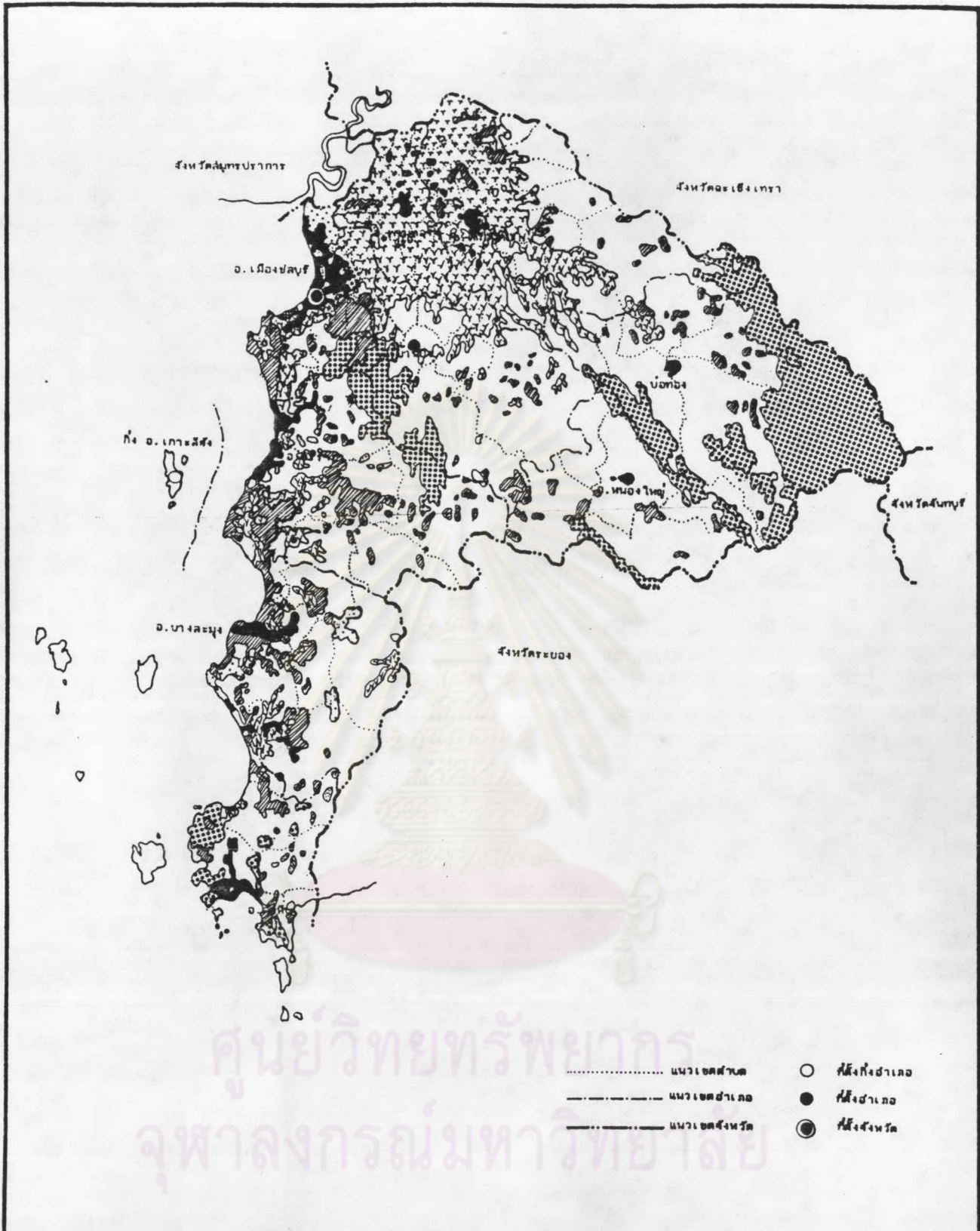
5. การใช้ที่ดิน จากการสำรวจของกรมพัฒนาที่ดิน พ.ศ.2525 แบ่งการใช้ที่ดินของจังหวัดชลบุรีออกเป็น 4 ประเภทใหญ่ ๆ ดังปรากฏตามตารางที่ 4.1 และแผนที่ 4.5 ดังนี้คือ

5.1 พื้นที่ปลูกสร้างอาคาร จะกระจายตัวหนาแน่นในเขตที่ราบลุ่ม และที่ราบชายฝั่งทะเลตั้งแต่ อำเภอพานทอง อำเภอเมืองชลบุรี อำเภอสัตหีบ อำเภอศรีราชา อำเภอบ้านบึง อำเภอบางละมุง ถึง อำเภอสัตหีบ คิดเป็นร้อยละ 2.51 ของพื้นที่จังหวัด

5.2 พื้นที่เกษตรกรรม เป็นลักษณะการใช้ที่ดินซึ่งมีพื้นที่มากที่สุดถึงร้อยละ 80.11 ของพื้นที่จังหวัด ซึ่งประกอบด้วย พืชไม้ยืนต้น ได้แก่ สวนผลไม้ ยางพารา ปาล์ม จะอยู่ในเขตติดต่อกับพื้นที่ชุมชน พืชไร่ซึ่งเป็นพืชเศรษฐกิจ ซึ่งมีพื้นที่เพาะปลูกมากที่สุดในจังหวัด คิดเป็นร้อยละ 70.28 ของพื้นที่เกษตรกรรมทั้งหมด พืชที่ปลูกมากที่สุด คือ มันสำปะหลัง รองลงมาคือ อ้อย สับปะรด ข้าวโพด พืชไร่อื่น ๆ พืชไร่เหล่านี้ปลูกมากในเขตที่ราบลูกคลื่นในอำเภอบ้านบึง พนัสนิคม บ่อทอง หนองใหญ่ และศรีราชา นอกจากนั้นคือ นาข้าว ร้อยละ 19.27 ของพื้นที่เกษตร มีการเพาะปลูกมากในเขตที่ราบลุ่ม อำเภอพานทอง อำเภอเมืองชลบุรี และอำเภอพนัสนิคม

5.3 ป่าไม้ ส่วนใหญ่จะเป็นป่าไม้เบญจพรรณ ซึ่งมีมากถึงร้อยละ 95.04 ของพื้นที่ป่าทั้งหมด และอยู่ในเขตป่าสงวน อำเภอบ้านบึง ศรีราชา บ่อทอง และหนองใหญ่ และ ป่าไม้อีกประเภทหนึ่งคือ ป่าชายเลน อยู่ในเขตที่ราบชายฝั่งทะเล

5.4 ที่ลุ่มและแหล่งน้ำ ประกอบด้วยพื้นที่นาเกลือ นาทุ่ง ในอำเภอมืองชลบุรี ที่ลุ่มและที่ซึ่งไม่ได้ใช้ประโยชน์ตามที่ราบลุ่มแม่น้ำ ส่วนแหล่งน้ำจะเป็นอ่างเก็บน้ำส่วนใหญ่

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การศึกษาการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างสังคมของชุมชนชนบท
เพื่อประกอบการวางแผนพัฒนาจังหวัดชลบุรี

แสดง การใช้ที่ดินจังหวัดชลบุรี

สัญลักษณ์

- พื้นที่ปลูกสร้างอาคาร
- ▨ ป่าไม้
- ▨ ส่วนผลไม้มะม่วง พาราปาล์ม
- ▨ นาเกลือ นาทุ่ง
- ไร่
- ▨ ป่าชายเลน ป่าชายหาด
- ▨ นาข้าว
- ▨ ที่ลุ่ม พื้นที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์

ที่มา กองจำแนกที่ดิน กรมพัฒนาที่ดิน

ทิศเหนือ

แผนที่

4.5

5 0 5 10 15กม.

ตารางที่ 4.1 ลักษณะการใช้ที่ดินของจังหวัดชลบุรี พ.ศ. 2525

ประเภท	พื้นที่ (กม ²)	สัดส่วน
พื้นที่ปลูกสร้างอาคาร	112.402	2.51
สวนผลไม้ ยางพารา ปาล์ม ฟาร์มไก่	364.304	8.12
พืชไร่	2,525.001	56.30
นาข้าว	692.179	15.43
ทุ่งหญ้า	11.030	0.25
ป่าไม้	691.128	15.41
ป่าชายเลน ป่าชายหาด	37.129	0.83
นาเกลือ นาุ้ง	9.777	0.22
ที่ลุ่ม พื้นที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์	28.325	0.63
แหล่งน้ำ	13.321	0.30
รวม	4,484.596	100.00

ที่มา : กองจำแนกที่ดิน กรมพัฒนาที่ดิน

6. สมรรถนะดิน จากรายงานแผนการใช้ที่ดิน จังหวัดชลบุรี ของกรมพัฒนาที่ดิน ใน พ.ศ.2526 ได้แบ่งพื้นที่ซึ่งมีความเหมาะสมของดินสำหรับปลูกพืชต่าง ๆ ประกอบด้วย นา ข้าว พืชไร่และไม้ผล และทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ (แผนที่ 4.6) โดยพื้นที่เหมาะสมในการทำนา มี อยู่ ร้อยละ 13.88 ของพื้นที่จังหวัด ส่วนใหญ่อยู่ในเขต อำเภอพานทอง และบางส่วนของ

อำเภอพนัสนิคมและอำเภอเมืองชลบุรี ซึ่งเป็นเขตที่ราบลุ่มของจังหวัด มีโครงการชลประทาน อยู่มากที่สุด พื้นที่เหมาะสมในการปลูกพืชไร่ อยู่ในเขตที่ราบลูกคลื่น ซึ่งมีการระบายน้ำดี มีพื้นที่อยู่ร้อยละ 45.55 ของพื้นที่จังหวัดในเขตอำเภอพนัสนิคม บ่อทอง หนองใหญ่ บ้านบึง ศรีราชาและสัตหีบ ส่วนพื้นที่เหมาะสมในการปลูกไม้ผล มีอยู่ในเขตเดียวกับพื้นที่เหมาะสมต่อการปลูกพืชไร่ โดยมีพื้นที่อยู่ร้อยละ 42.82 ของพื้นที่จังหวัด และสำหรับทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ มีพื้นที่เหมาะสมร้อยละ 47.97 ของพื้นที่จังหวัด โดยมีพื้นที่อยู่ในเขต อำเภอเมืองชลบุรี อำเภอ บ้านบึง อำเภอศรีราชาและอำเภอบางละมุง เป็นส่วนใหญ่

สภาพทางสังคม

1. ประชากร จังหวัดชลบุรีมีประชากรมากที่สุดในภาคตะวันออก โดยมีจำนวน ประชากรทั้งสิ้นเมื่อเดือนธันวาคม 2526 มีจำนวน 769,581 คน คิดเป็นร้อยละ 24.62 ของ ประชากรทั้งภาค (ตารางที่ 4.2) ในขณะที่เนื้อที่ของจังหวัดมีเพียงร้อยละ 14.46 ของพื้นที่ ภาคตะวันออก ทำให้มีความหนาแน่นของประชากรต่อพื้นที่ประมาณ 176 คนต่อตารางกิโลเมตร (แผนที่ 4.7) ซึ่งเป็นความหนาแน่นที่มากที่สุดในภาคตะวันออกเช่นกัน สาเหตุที่จังหวัดชลบุรีมี ประชากรหนาแน่น เนื่องจากปัจจัยหลายด้าน เช่น ที่ตั้งของจังหวัดห่างจากกรุงเทพมหานคร ไม่มาก มีปัจจัยทางทรัพยากรธรรมชาติดึงดูดให้มีการเข้ามาตั้งถิ่นฐานอย่างถาวร ทั้งผู้ประกอบการ อาชีพทางด้านเกษตรกรรม ผู้ประกอบการอาชีพเกี่ยวกับการท่องเที่ยว และผู้ประกอบการทางด้าน อุตสาหกรรม ซึ่งต้องการทำเลที่ไม่ไกลจากเมืองหลวงนัก ฉะนั้นการเติบโตของชลบุรีจึงเป็นมา ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

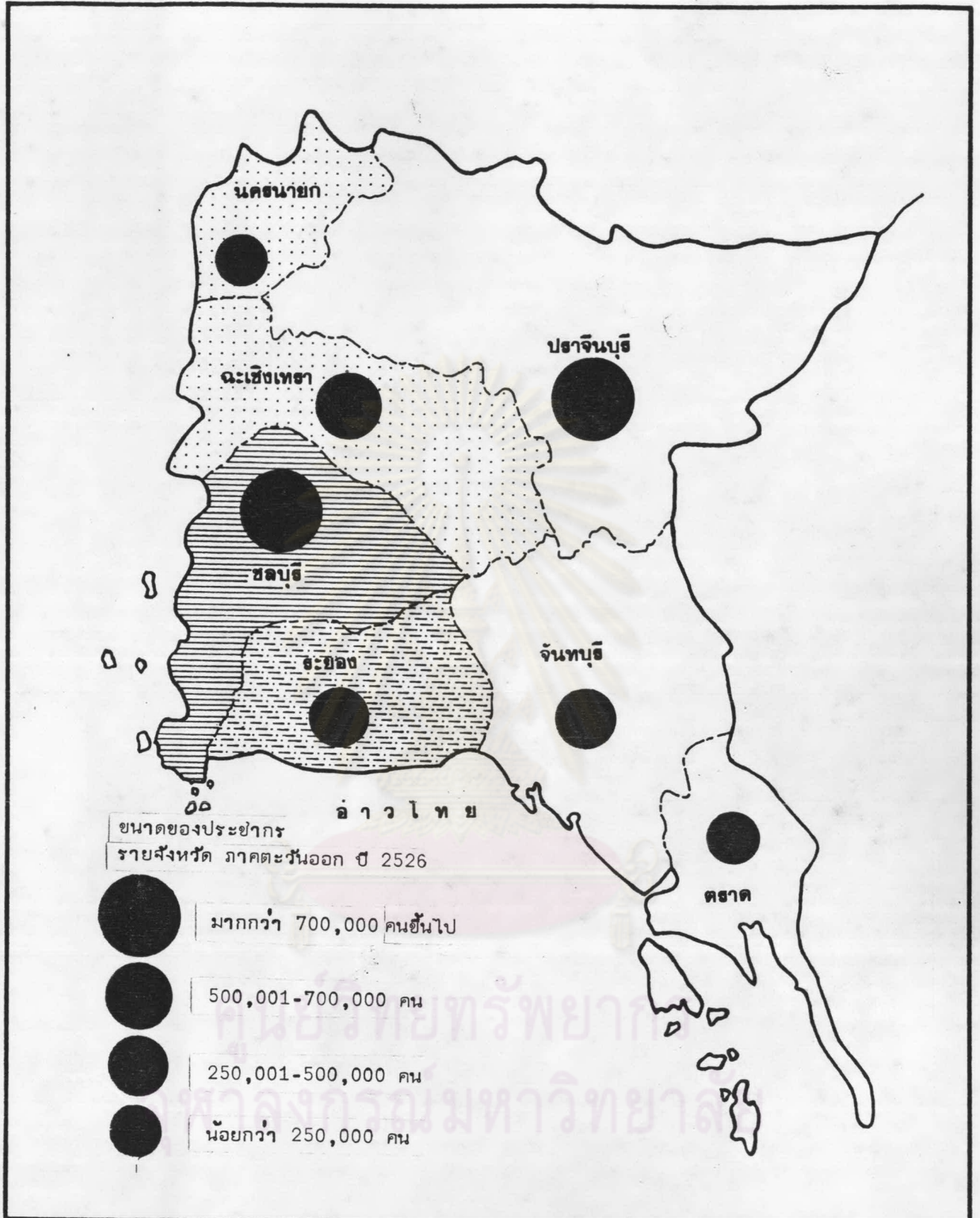
1.1 การกระจายตัวของประชากร ถ้าพิจารณาจากการกระจายตัวในระดับ อำเภอของจังหวัดชลบุรีในปี 2526 (ตารางที่ 4.3) จะเห็นได้ว่า อำเภอเมืองชลบุรีมี ประชากรสัดส่วนร้อยละ 24.47 ของประชากรรวมทั้งจังหวัด (แผนที่ 4.8) และมีความ หนาแน่นมากที่สุดคือ 836 คนต่อ 1 ตารางกิโลเมตร (รวมเทศบาลเมือง) ทั้งนี้เพราะอำเภอ เมืองชลบุรีเป็นที่รวมของกิจกรรมทางเศรษฐกิจ เช่น โรงงานอุตสาหกรรม ร้านค้าและบริการ ต่าง ๆ หน่วยงานราชการและสถาบันทางการศึกษา แต่โดยภาพรวมระดับจังหวัดแล้วประชากร

ตารางที่ 4.2 แสดงจำนวนประชากร พื้นที่และความหนาแน่นของประชากรในภาคตะวันออกเฉียง
พ.ศ. 2526

	ประชากร ⁽¹⁾	พื้นที่ ⁽²⁾	ความหนาแน่น (คน/กม ²)
จังหวัดจันทบุรี	364,440 (11.67)	6,052.169	60.2
จังหวัดฉะเชิงเทรา	503,184 (16.12)	5,421.662	92.8
จังหวัดชลบุรี	769,581 (24.65)	4,484.596	171.6
จังหวัดตราด	157,813 (5.05)	2,819.000	56.0
จังหวัดนครนายก	205,838 (6.59)	2,413.874	85.3
จังหวัดปราจีนบุรี	729,029 (23.35)	11,795.067	61.8
จังหวัดระยอง	382,554 (12.57)	3,307.419	118.7
ภาคตะวันออกเฉียง	3,122,439 (100.00)	36,296.787 (100.00)	86.0

ที่มา (1) กองทะเบียนราษฎร กรมการปกครอง

(2) กรมแผนที่ทหาร

การศึกษาการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างสังคมของชุมชนชนบท เพื่อประกอบการวางแผนพัฒนาจังหวัดชลบุรี

แสดง ความหนาแน่นประชากร

สัญลักษณ์

150 คน/กม² ขึ้นไป

101-150 คน/กม²

61-100 คน/กม²

< 60 คน/กม²

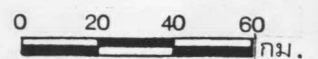
ที่มา สำนักผังเมือง กระทรวงมหาดไทย

ทิศเหนือ

แผนที่

4.7

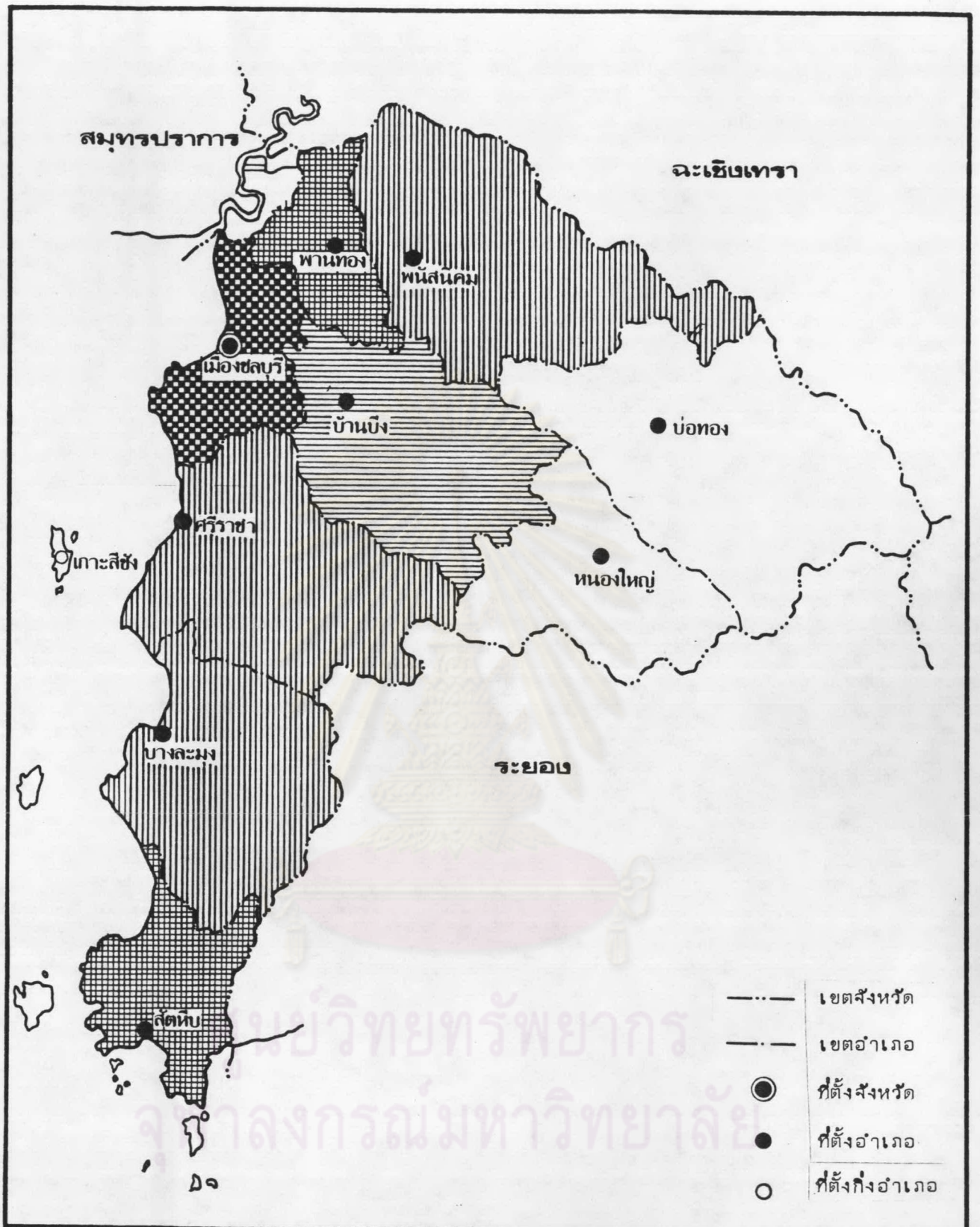

ตารางที่ 4.3 แสดงจำนวนประชากร ความหนาแน่นของประชากรเป็นรายอำเภอของจังหวัด
ชลบุรี พ.ศ. 2526

อำเภอ	พื้นที่ (ตร.กม.)	จำนวนประชากร (คน)	ความหนาแน่น ของประชากรต่อ พื้นที่
อำเภอเมืองชลบุรี	225.3	188,345	835.97
อำเภอนนทบุรี	751.7	130,067	173.0
อำเภอนาทอง	180.7	39,764	220.0
อำเภอบ้านบึง	598.9	77,993	130.2
อำเภอศรีราชา	643.6	114,215	177.5
อำเภอบางละมุง	281.6	46,263	164.3
อำเภอสัตหีบ	348.1	81,192	233.2
อำเภอหนองใหญ่	334.0	18,523	55.5
กิ่งอำเภอเกาะสีชัง	18.0	3,056	169.7
กิ่งอำเภอบ่อทอง	894.5	29,688	33.2
เมืองพัทยา	208.1	40,475	194.5
รวมทั้งจังหวัดชลบุรี	4,484.5	769,581	171.6

ที่มาข้อมูล : กองทะเบียนราษฎร กรมการปกครอง พ.ศ. 2526

การศึกษาการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างสังคมของชุมชนชนบท เพื่อประกอบการวางแผนพัฒนาจังหวัดชลบุรี

แสดง ความหนาแน่นของประชากรรายอำเภอของ จ.ชลบุรี พ.ศ. 2526

สัญลักษณ์	 281-836 คน	 71-140 คน
	 211-280 คน	 1-70 คน
	 141-210 คน	

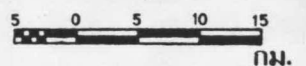
ที่มา กองทะเบียนราษฎร กรมการปกครอง

ทิศเหนือ

แผนที่

4.8

ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในเขตชนบท ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้นประมาณ 645,319 คน หรือร้อยละ 83.85 ของจังหวัด และประชากรในเขตเมือง (เฉพาะในเทศบาลและเมืองพัทยา) เพียง 124,262 คน เท่านั้น (ตารางที่ 4.4)

ตารางที่ 4.4 แสดงประชากรในเขตเมืองและเขตชนบท ในจังหวัดชลบุรี ปี 2526

	ประชากร	ประชากรเขตชนบท
เทศบาลเมืองชลบุรี	47,792	645,319 (83.85)
เทศบาลเมืองพนัสนิคม	13,603	
เทศบาลตำบลศรีราชา	23,392	
เมืองพัทยา	40,475	
รวมประชากรเขตเมือง	124,262 (16.15)	
ประชากรรวมทั้งจังหวัด	769,581 (100)	

1.2 การเปลี่ยนแปลงประชากร ลักษณะการเพิ่มประชากรของจังหวัดชลบุรี ช่วงปี 2518-2526 มีอัตราการเพิ่มค่อนข้างสม่ำเสมอ เฉลี่ยประมาณร้อยละ 2.21 มีปี 2519 ที่อัตราการเพิ่มสูงถึงร้อยละ 3.91 อันเป็นผลมาจากการเลือกตั้ง อย่างไรก็ตามอำเภอที่มีการเปลี่ยนแปลงประชากรเฉลี่ยค่อนข้างสูงคือ เมืองพัทยา (ร้อยละ 6.03) อำเภอบ่อทอง (ร้อยละ 5.41) เทศบาลตำบลศรีราชา (ร้อยละ 4.11) ดังแสดงในตารางที่ 4.5 และ แผนภูมิที่ 4.1

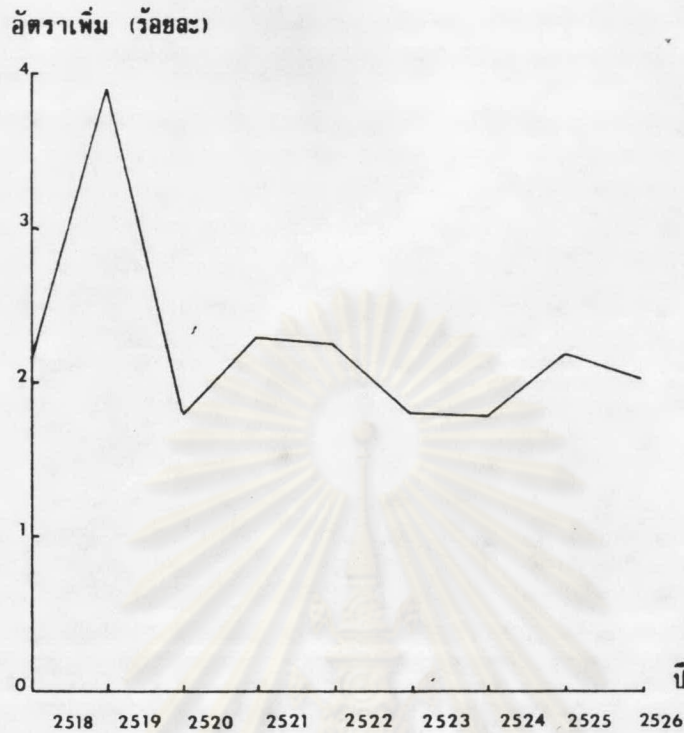
ตารางที่ 4.5 สถิติอัตราการเพิ่มประชากรรายอำเภอ จังหวัดชลบุรี ช่วงปี 2518-2526

อำเภอ	2518	2519	2520	2521	2522	2523	2524	2525	2526	เฉลี่ย
เทศบาลเมืองชลบุรี	1.61	1.39	1.04	0.66	0.42	.009	-0.01	0.56	-7.06	0.65
เทศบาลเมืองพนัสนิคม	1.16	-1.36	0.89	1.01	0.56	0.64	0.65	1.17	-0.45	0.72
เทศบาลตำบลศรีราชา	-0.63	6.15	6.33	6.30	6.71	2.62	3.07	2.81	1.96	4.11
อำเภอเมืองชลบุรี	2.21	1.97	2.99	3.52	2.46	1.79	2.66	2.62	12.45	2.45
อำเภอนิคม	2.88	6.95	2.50	-15.35 [*]	1.80	1.25	1.46	3.37	0.68	1.47
อำเภอนานทอง	1.89	2.47	0.56	0.90	1.34	1.41	0.93	1.52	1.29	1.30
อำเภอบ้านบึง	1.42	-14.16	0.24	1.20	0.67	0.81	0.22	0.40	-1.06	0.31
อำเภอศรีราชา	2.44	-2.64	0.80	2.61	1.73	3.06	2.34	2.38	2.49	1.61
อำเภอบางละมุง	2.16	2.84	2.65	-38.62 ^{**}	1.23	-0.18	2.11	1.41	1.89	1.10
อำเภอสัตหีบ	2.88	12.33	0.66	1.33	3.26	0.85	0.28	0.85	-5.95	1.68
อำเภอหนองใหญ่	-	-	3.19	1.53	1.87	0.92	2.32	2.28	1.68	1.83
กิ่งอำเภอเกาะสีชัง	1.69	4.09	3.52	0.82	2.45	2.46	-0.85	-0.78	5.12	1.99
อำเภอบ่อทอง				-	5.29	5.35	6.40	5.04	6.86	5.41
เมืองพัทยา				-	6.90	9.72	4.70	5.53	5.06	6.03
รวมทั้งจังหวัด	2.16	3.91	1.79	2.29	2.24	1.82	1.77	2.18	2.02	2.21

หมายเหตุ * แยกเป็นกิ่งอำเภอบ่อทอง

** แยกเมืองพัทยา

ที่มา : กองการทะเบียน กรมการปกครอง

รูปที่ 4.1 อัตราการเพิ่มประชากรของจังหวัดชลบุรี ช่วงปี 2518-2526

2. สถานภาพทางสังคม

2.1 อาชีพของประชากร ที่สำคัญคือทำการเกษตร ได้แก่ การทำไร่อ้อยและมันสำปะหลัง นาข้าว สวนผลไม้ยืนต้น อาชีพสำคัญรองลงมา คือ การอุตสาหกรรมและการพาณิชย์กรรมสาขาต่าง ๆ รายได้ต่อคนต่อปีของประชากรจังหวัดชลบุรี ประมาณ 54,225 บาท (ปี 2525) ซึ่งอยู่ในระดับสูงมากของประเทศ

2.2 การมีส่วนร่วมในองค์กรทางสังคม ในจังหวัดชลบุรีมีการรวมกลุ่มทางสังคมต่าง ๆ ได้แก่ กลุ่มชลประทานราษฎร์ กลุ่มสหกรณ์การเกษตร กลุ่มสหกรณ์ออมทรัพย์ กลุ่มกรรมการหมู่บ้าน กลุ่มเกษตรกร กรรมการวัด กรรมการสภาตำบล ลูกเสือชาวบ้าน กรรมการศึกษา กรรมการมูลนิธิ กลุ่มไทยอาสาป้องกันชาติ กลุ่มเยาวชน กลุ่มแม่บ้าน ฯลฯ เป็นต้น การดำเนินงานของกลุ่มเหล่านี้เป็นไปเพื่อช่วยเหลือสังคม หรือชุมชน และประสานสามัคคีกันในหมู่สมาชิก เพื่อช่วยเหลือพัฒนาหมู่บ้านของตน

3. สภาพทางด้านศาสนา และขนบธรรมเนียมวัฒนธรรม

3.1 ทางด้านศาสนา ประชาชนชาวชลบุรีส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ แต่เมื่อมีคนอพยพจากที่อื่นเข้ามา ทำให้มีศาสนาเพิ่มขึ้นคือ ศาสนาอิสลาม และศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิก ในส่วนของศาสนาพุทธแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มคนไทยเชื้อชาติไทยนับถือพุทธศาสนาอย่างคนไทยทั่วไป และกลุ่มคนไทยเชื้อชาติจีน นับถือพุทธศาสนาเช่นกัน แต่มีขนบธรรมเนียมแตกต่างออกไป เช่น กินเจ ผังศพในสุสาน ฯลฯ ปัจจุบันมีศาสนสถานดังนี้คือ

- วัดพุทธศาสนา 257 วัด สำนักสงฆ์ 74 แห่ง ที่พักสงฆ์ 66 แห่ง
พระภิกษุ 6,868 รูป สามเณร 1,116 รูป
- มัสยิดอิสลาม 21 แห่ง
- โบสถ์คริสต์ 11 แห่ง
- ศาลเจ้า 60 แห่ง

3.2 ด้านขนบธรรมเนียมและวัฒนธรรมส่วนใหญ่จะเหมือนกับคนไทยภาคกลางทั่วไป ที่แตกต่างคือสำเนียงพูดซึ่งลงท้ายไม่เหมือนภาษาภาคกลาง แต่ก็เฉพาะผู้ที่อยู่ในชนบทและผู้สูงอายุ ประเพณีที่สำคัญของจังหวัดชลบุรีก็คือ ประเพณีวิ่งควายในอำเภอเมือง อำเภอบ้านบึง และอำเภอนาสายดง และประเพณีกินเจของกลุ่มคนเชื้อชาติจีน เป็นต้น

4. ด้านการศึกษา จังหวัดชลบุรีเป็นศูนย์กลางการศึกษาของภาคตะวันออก เนื่องจากเป็นที่ตั้งของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งที่ดึงดูดประชากรจากจังหวัดอื่น ๆ เข้ามาใช้บริการทางด้านการศึกษา จังหวัดชลบุรียังมีการจัดการศึกษาทั้งในระบบโรงเรียนและนอกโรงเรียน การศึกษาในระบบโรงเรียนของจังหวัดชลบุรีมีสถานศึกษาทั้งหมด 495 แห่ง นักเรียน-นักศึกษา 173,561 คน ครู-อาจารย์ 8,711 คน (ตารางที่ 4.6) การศึกษานอกโรงเรียนของจังหวัดชลบุรีมีสถานศึกษา 39 แห่ง ครู อาจารย์ 310 คน นักเรียน-นักศึกษา 3,812 คน

ตารางที่ 4.6 มาตรฐานการบริการการศึกษาทุกระดับ รายอำเภอ จังหวัดชลบุรี ปี พ.ศ.2526

อำเภอ	สถานบริการ การศึกษา (แห่ง)	นักเรียน (คน)	ห้องเรียน (ห้อง)	จำนวนครู (คน)	ห้องเรียน:	
					ครู:นักเรียน	นักเรียน
อำเภอเมืองชลบุรี	109	50,516	2,830	2,577	1 : 19	1 : 18
อำเภอนนทบุรี	83	23,465	852	1,199	1 : 20	1 : 28
อำเภอบางละมุง	62	18,780	650	898	1 : 21	1 : 29
อำเภอบ้านบึง	55	17,240	615	840	1 : 21	1 : 28
อำเภอบางพลี	36	7,251	281	363	1 : 20	1 : 25
อำเภอศรีราชา	68	27,014	861	1,299	1 : 20	1 : 30
อำเภอสัตหีบ	33	18,424	571	1,005	1 : 18	1 : 32
อำเภอหนองใหญ่	16	3,945	145	205	1 : 19	1 : 27
อำเภอบ่อทอง	30	6,441	248	299	1 : 22	1 : 26
กิ่ง อำเภอเกาะสีชัง	3	485	18	26	1 : 19	1 : 27
รวมจังหวัด	495	173,561	7,071	8,711	1 : 20	1 : 25

ที่มา : สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดชลบุรี

เมื่อพิจารณาข้อมูลทางการศึกษาในจังหวัดชลบุรี พบว่าศูนย์กลางทางการศึกษาของจังหวัดมี 4 แห่งที่สำคัญคือ ในอำเภอเมืองชลบุรี ซึ่งเป็นที่รวมสถานบริการศึกษาทุกระดับ ตั้งแต่อนุบาลถึงอุดมศึกษา ตำบลบางทราย เป็นศูนย์การศึกษาระดับอาชีวศึกษา ตำบลแสนสุข เป็นศูนย์การศึกษาระดับอุดมศึกษา ส่วนตำบลบางปลาสร้อย ตำบลบ้านสวน ตำบลมะขามหย่ง และตำบลห้วยกะปิ จะมีการศึกษาแทบทุกระดับกระจายกันอยู่ทั่วถึง (แผนที่ 4.9) อำเภอศรีราชามีการศึกษาของเอกชน ซึ่งมีมาตรฐานดีจำนวนมาก และเป็นที่ตั้งของมหาวิทยาลัยเกษตรกรรมบางพระ อำเภอสัตหีบ เป็นที่ตั้งของวิทยาลัยเทคนิคสัตหีบ และวิทยาลัยเกษตรกรรม จังหวัดชลบุรี ศูนย์กลางอีกแห่งหนึ่งคือ ใน อำเภอบ้านบึง ซึ่งเป็นที่ตั้งของเทคนิคชลบุรี

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

5. ด้านสาธารณสุข จังหวัดชลบุรีจัดว่าเป็นศูนย์กลางการบริการสาธารณสุขที่สำคัญของภาคตะวันออก โดยมีขอบเขตครอบคลุมกิจกรรมต่าง ๆ คือ การส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันโรค การรักษาพยาบาล และการฟื้นฟูสภาพผู้ป่วย โดยมีโรงพยาบาลและสถานพยาบาลทั้งของรัฐบาลและเอกชน ให้บริการแก่ประชากรทั้งในจังหวัดและพื้นที่ใกล้เคียงได้อย่างทั่วถึง มีโรงพยาบาลศูนย์ 1 แห่ง โรงพยาบาลชุมชน 10 แห่ง จำนวนเตียง 1,386 เตียง สถานีอนามัย 98 แห่ง มีจำนวนแพทย์ต่อประชากรประมาณ 1:4 (ตารางที่ 4.7) อาจกล่าวได้ว่า จังหวัดชลบุรีมีศูนย์กลางการบริการสาธารณสุขที่สำคัญ 3 แห่ง คือ อำเภอเมืองชลบุรีมีโรงพยาบาลศูนย์ 1 แห่ง โรงพยาบาลเอกชน 2 แห่ง วิทยาลัยพยาบาล วิทยาลัยสาธารณสุขภาคกลางและทันตภิบาล มีสถานีอนามัย 16 แห่ง อำเภอศรีราชาเป็นที่ตั้งของโรงพยาบาลสมเด็จพระศรีราชา มีสถานีอนามัย 11 แห่ง และอำเภอสัตหีบเป็นที่ตั้งของโรงพยาบาลอากาศรเกียรติวงศ์ และสถานีอนามัย 4 แห่ง (แผนที่ 4.10)

ทางด้านเจ้าหน้าที่ทางการแพทย์มีแพทย์ 187 คน ทันตแพทย์ 12 คน พยาบาล 222 คน เจ้าหน้าที่อื่น ๆ 1,317 คน (สถิตินี้เฉพาะที่สังกัดกระทรวงสาธารณสุข) ส่วนทางเอกชนมีร้านขายยาแผนปัจจุบัน 83 ร้าน ร้านขายยาแผนปัจจุบันบรรจุเสร็จ* 178 ร้าน

ศูนย์วิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

* ร้านขายยาแผนปัจจุบันบรรจุเสร็จจะเป็นร้านขายยาที่ไม่มีการบรรจุใหม่ และขายยาสำเร็จรูป ยาบรรจุเสร็จจะเป็นส่วนหนึ่งของยาแผนปัจจุบัน ร้านขายยาประเภทนี้จะมีป้ายสีเขียว และอาจมีเภสัชกร, อนามัย, พยาบาล, ผดุงครรภ์ หรือทันตกรรม ความคุ้มครองที่ร้านขายยาแผนปัจจุบันจะใช้ป้ายสีน้ำเงิน และจะต้องมีเภสัชกรชั้น 1 หรือชั้น 2 ความคุ้มครองนั้น

ตารางที่ 4.7 แสดงสถานบริการทางสาธารณสุข บุคลากรและมาตรฐานการบริการสาธารณสุข
จังหวัดชลบุรี พ.ศ. 2526

อำเภอ	จำนวน โรงพยาบาล	จำนวน เตียง	สถานี อนามัย	แพทย์	แพทย์ : ประชากร	พยาบาล : ประชากร
อำเภอเมืองชลบุรี	3	823	16	97	1:1942	1:851
อำเภอพนัสนิคม	1	90	18	9	1:14452	1:2654
อำเภอบางละมุง	2	90	12	13	1:6672	1:1798
อำเภอบ้านบึง	1	30	10	4	1:19498	1:6499
อำเภอพานทอง	1	10	10	2	1:19882	1:3615
อำเภอศรีราชา	1	373	11	33	1:3461	1:1098
อำเภอสัตหีบ	2	310	4	26	1:3519	1:1015
อำเภอหนองใหญ่	1	10	7	1	1:18523	1:1852
อำเภอบ่อทอง	1	10	9	1	1:29688	1:2699
กิ่งอำเภอเกาะสีชัง	-	-	1	1	1:3060	1:765
รวมจังหวัด	11	1386	98	187	1:4115	1:1417

ที่มา : สำนักงานสาธารณสุข จังหวัดชลบุรี

- แนวเขตตำบล
- แนวเขตอำเภอ
- แนวเขตจังหวัด
- ฝั่งฟ้าอำเภอ
- ฝั่งอำเภอ
- ◎ ฝั่งจังหวัด

การศึกษาการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างสังคมของชุมชนชนบท เพื่อประกอบการวางแผนพัฒนาจังหวัดชลบุรี

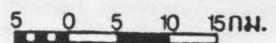
แสดง ที่ตั้งของสถานบริการสาธารณสุข

- สัญลักษณ์ □ สถานีอนามัย
- ★ โรงพยาบาลอำเภอ
- ◎ โรงพยาบาลศูนย์

ที่มา สำนักผังเมือง กระทรวงมหาดไทย

ทิศเหนือ
แผนที่
4.10

สภาพเศรษฐกิจ

1. ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด (Gross Provincial Product : GPP) ในปี 2525 จังหวัดชลบุรีมีมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมทั้งสิ้น 10,991.8 ล้านบาท (ตามราคาคงที่ ปี 2515) หรือร้อยละ 26.06 ของมูลค่าผลิตภัณฑ์ภาค และคิดเป็นร้อยละ 3.39 ของมูลค่าผลิตภัณฑ์ทั้งประเทศ (ตารางที่ 4.9) และเมื่อนำมูลค่าผลิตภัณฑ์มาเปรียบเทียบกับสัดส่วนประชากร จะเป็นร้อยละ 20.81 ของภาค และร้อยละ 1.54 ของประเทศ และมีสัดส่วนต่อพื้นที่ร้อยละ 11.63 ของภาค และร้อยละ 0.85 ของประเทศ (ตารางที่ 4.8) ซึ่งพอจะสรุปได้ว่า ฐานะทางเศรษฐกิจของจังหวัดชลบุรีดีกว่าเกณฑ์เฉลี่ยของทั้งภาคและของประเทศ

ตารางที่ 4.8 แสดงการเปรียบเทียบอัตราส่วนของประชากรและพื้นที่จังหวัดชลบุรีกับภาคตะวันออกและประเทศ ปี 2525

	ประชากร (ล้านคน) ⁽¹⁾	พื้นที่ (ตร.กม.) ⁽²⁾
จังหวัดชลบุรี	0.754	4,363,000
ภาคตะวันออก	3.623	37,506,592
ประเทศ	48.847	513,115,020
สัดส่วนของจังหวัดชลบุรี		
- ต่อภาค	20.81	11.63
- ต่อประเทศ	1.54	0.85

ที่มา : (1) กองการทะเบียน กรมการปกครอง

(2) กรมแผนที่ทหาร

อัตราการขยายตัวของผลิตภัณฑ์ในช่วง 5 ปี (ระหว่าง พ.ศ. 2521-2525) เฉลี่ยร้อยละ 5.48 ต่อปี ซึ่งสูงกว่าอัตราการขยายตัวของผลิตภัณฑ์ภาคและของประเทศ ซึ่งมีอัตราการขยายตัวร้อยละ 5.48 ต่อปี และร้อยละ 6.05 ต่อปี ตามลำดับ ดังตารางที่ 4.9 แสดงว่าความสามารถของการเพิ่มผลผลิตของสาขาเศรษฐกิจต่าง ๆ โดยส่วนรวมของจังหวัดชลบุรี อยู่ในเกณฑ์สูงกว่าทั้งภาคและประเทศ จึงทำให้สัดส่วนการผลิตของผลิตภัณฑ์จังหวัดต่อภาคและประเทศเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 25.58 และ 3.38 ในปี 2521 เป็นร้อยละ 26.09 และ 3.39 ในปี 2525 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.9 แสดงมูลค่าผลิตภัณฑ์ของจังหวัดชลบุรี (ตามราคาคงที่ ปี 2515)

มูลค่าผลิตภัณฑ์	2521	2522	2523	2524	2525	อัตราเพิ่ม เฉลี่ย(%)
ผลิตภัณฑ์จังหวัดชลบุรี	8,837.9	8,822.1	9,783.4	10,500.3	10,991.8	+6.09
ผลิตภัณฑ์ภาคตะวันออก	34,555.2	33,722.6	37,154.3	40,842.5	42,133.9	+5.48
ผลิตภัณฑ์ประเทศ	261,097.0	276,907.1	292,852.8	311,270.8	324,289.7	+6.05
สัดส่วนผลิตภัณฑ์จ.ชลบุรี						
- ต่อภาค (ร้อยละ)	25.58	26.61	26.33	25.71	26.05	
- ต่อประเทศ (ร้อยละ)	3.38	3.19	3.34	3.37	3.39	

ที่มา : กองบัญชาประชาชนชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

2. รายได้เฉลี่ยต่อคนของจังหวัดชลบุรี (Per Capita Provincial Products) ในปี พ.ศ. 2521 จังหวัดชลบุรีมีรายได้เฉลี่ยต่อคนเท่ากับ 13,003 บาทต่อปี และเพิ่มเป็น 14,815 บาทต่อคนต่อปี ในปี พ.ศ. 2526 (ณ ราคาคงที่ในปี 2515) อัตราการเปลี่ยนแปลงในช่วง พ.ศ. 2521-2526 เฉลี่ยต่อปีของรายได้เฉลี่ยต่อคนเท่ากับร้อยละ 2.64 ซึ่งมากกว่าอัตราการเปลี่ยนแปลงเฉลี่ยต่อปีของภาคตะวันออก และยังมีรายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปีสูงกว่าของจังหวัดต่าง ๆ ในภาคตะวันออกด้วยเช่นกัน (ตารางที่ 4.10)

3. โครงสร้างการผลิต การผลิตรายสาขาของจังหวัดชลบุรี กระจายสู่ชนบทที่สำคัญคือ สาขาอุตสาหกรรม เกษตรกรรม และสาขาการค้าและบริการ โดยมูลค่าผลิตภัณฑ์ในปี พ.ศ. 2526 คิดเป็นร้อยละ 31.80, 19.54 และ 19.24 ของมูลค่าผลิตภัณฑ์รวมทั้งจังหวัดตามลำดับ ความเปลี่ยนแปลงของสาขาการผลิต ปรากฏว่า สาขาอุตสาหกรรมมีสัดส่วนมูลค่าผลิตภัณฑ์ที่มีแนวโน้มสูงขึ้น ในขณะที่สาขาเกษตรกรรม และการค้าและบริการมีแนวโน้มลดลง แสดงให้เห็นว่าเศรษฐกิจของจังหวัดมีการพัฒนาเข้าสู่สาขาอุตสาหกรรมมากขึ้น รายละเอียดของการผลิตแต่ละสาขามีดังต่อไปนี้

3.1 สาขาอุตสาหกรรมเป็นสาขาการผลิตของจังหวัดที่มีมูลค่าผลิตภัณฑ์สูงที่สุด โดยใน พ.ศ. 2521 มีมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวม ณ ราคาที่ พ.ศ. 2515 เป็นเงิน 2,613.6 ล้านบาท คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 29.57 และในปี 2526 มีมูลค่าเพิ่มเป็น 3,770.0 ล้านบาท เป็นสัดส่วนร้อยละ 31.80 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด โดยมีอัตราการเปลี่ยนแปลงของผลิตภัณฑ์มวลรวมสาขาในช่วง พ.ศ. 2521-2526 โดยเฉลี่ยต่อปีร้อยละ 7.60 (ตารางที่ 4.10) จังหวัดชลบุรีมีโรงงานอุตสาหกรรมทั้ง 3 ขนาด คือ ขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก ใน พ.ศ. 2526 มีโรงงานรวมทั้งสิ้น 1,412 แห่ง จำนวนแรงงาน 18,951 คน ประเภทอุตสาหกรรมที่มีมากเรียงตามจำนวนโรงงาน ได้แก่ อุตสาหกรรมเกี่ยวกับการเกษตรและประมง 757 แห่ง หรือร้อยละ 53.61 ของจำนวนโรงงานทั้งหมด อุตสาหกรรมบริการ 265 แห่ง อุตสาหกรรมก่อสร้าง 203 แห่ง อุตสาหกรรมเกี่ยวกับอาหาร 154 แห่ง และอุตสาหกรรมอื่น ๆ 33 แห่ง

3.2 สาขาเกษตรกรรม เป็นสาขาที่มีความสำคัญเป็นอันดับสองรองจากสาขาอุตสาหกรรม โดยในปี 2521 มีมูลค่าการผลิตจำนวน 2,380.3 ล้านบาท และในปี พ.ศ. 2526 กลับลดลงเหลือเพียง 2,317.1 ล้านบาท โดยมีอัตราการเปลี่ยนแปลงในช่วง พ.ศ. 2521-2526 เฉลี่ยต่อปีเท่ากับ 1.42 (ตาราง 4.10) รายละเอียดสาขาย่อยในสาขาเกษตรกรรมมีดังต่อไปนี้

3.2.1 การกสิกรรม มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นมีอัตราการเปลี่ยนแปลงในช่วง พ.ศ. 2521-2526 เฉลี่ยต่อปีร้อยละ 3.19 และในปี พ.ศ. 2527 คร่าวเรือนเกษตรของจังหวัดชลบุรีมีจำนวน 79,544 คร่าวเรือน หรือร้อยละ 59 ของคร่าวเรือนประชากรทั้งหมด พืชเศรษฐกิจที่สำคัญของจังหวัดชลบุรี ได้แก่ มันสำปะหลัง อ้อย ข้าว และสับปะรด มันสำปะหลังเป็นพืชที่มีพื้นที่เพาะปลูกมากเป็นอันดับหนึ่งของจังหวัด โดยมีพื้นที่ 643,169 ไร่ ในปี 2528 ผลิตผลเฉลี่ยต่อไร่คือ 2,449 กิโลกรัม พื้นที่ที่ปลูกมากที่สุดคือ อำเภอบางละมุง รองลงมาคืออำเภอศรีราชา อ้อยน้ำตาลมีปลูกทั่วไปทุกอำเภอ จังหวัดชลบุรีเป็นแหล่งเพาะปลูกที่สำคัญในภาคตะวันออก ปี 2528 มีพื้นที่เพาะปลูก 449,265 ไร่ ผลิตผลเฉลี่ย 7,036 กิโลกรัมต่อไร่ อำเภอที่มีพื้นที่เพาะปลูกอ้อยน้ำตาลมากที่สุดคือ อำเภอบ้านบึง และอำเภอบ่อทอง ข้าวเป็นพืชเศรษฐกิจของจังหวัดเป็นอันดับสาม ข้าวผลิตได้ไม่เพียงพอกับการบริโภคภายในจังหวัด อำเภอที่เพาะปลูกข้าวมากที่สุดคือ อำเภอพนัสนิคม และอำเภอนาทอง สับปะรด จังหวัดชลบุรีปลูกสับปะรดมากที่สุดในภาคตะวันออก อำเภอที่ปลูกมากที่สุดคือ อำเภอบ้านบึง และอำเภอศรีราชา นอกจากพืชเศรษฐกิจดังกล่าวมาแล้ว จังหวัดชลบุรียังมีพืชเศรษฐกิจที่สำคัญอื่น ๆ เช่น ถั่วลิสง ข้าวโพดหวาน ถั่วเขียวผิวมัน เป็นต้น

3.2.2 ปศุสัตว์ การเลี้ยงสัตว์เป็นอาชีพที่สำคัญและก่อให้เกิดกระแสเงินทุนหมุนเวียนในท้องตลาดสูง โดยเฉพาะเป็ดและไก่ ซึ่งเป็นประเภทพันธุ์ไข่มาก ส่วนการเลี้ยงสุกร โค กระบือก็ก่อให้เกิดเงินทุนหมุนเวียนด้วยเช่นกัน ในปี 2527 พบว่า มีการเลี้ยงโคมากในอำเภอบางละมุง ศรีราชา กระบือ ในอำเภอนัสนิคม สุกรในอำเภอศรีราชา และอำเภอบ้านบึง เป็ดเลี้ยงมากในอำเภอเมืองชลบุรี ไก่เลี้ยงมากในท้องที่อำเภอศรีราชา และบ้านบึง

ตารางที่ 4.10 แสดงมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมเปรียบเทียบของจังหวัดชลบุรี (ณ ราคาปี 2515)
พ.ศ. 2521 และ พ.ศ. 2526

(หน่วย : ล้านบาท)

สาขาการผลิต	2521		2526		อัตราการเปลี่ยนแปลงเฉลี่ยต่อปี (%)
	มูลค่า	ร้อยละ	มูลค่า	ร้อยละ	
เกษตรกรรม	2,380.3	26.93	2,317.1	19.54	1.42
กลีกรวม	1,690.8	19.13	1,978.4	16.69	3.19
ปศุสัตว์	159.0	1.80	213.0	1.80	6.02
ประมง	528.7	5.98	125.7	1.06	-22.29
ป่าไม้	1.7	0.02	0.0	-	-100.00
อื่น ๆ นอกเกษตรกรรม	6,457.7	73.07	9,538.7	80.46	8.11
เหมืองแร่และการขุดหิน	150.3	1.70	364.4	3.07	19.38
อุตสาหกรรม	2,613.6	29.57	3,770.0	31.80	7.60
ก่อสร้าง	233.7	2.64	295.5	2.49	4.80
ไฟฟ้าและประปา	100.2	1.14	160.3	1.35	9.85
การคมนาคมและขนส่ง	197.0	2.23	461.1	3.89	18.54
การค้าส่งและค้าปลีก	1,814.8	20.53	2,280.8	19.24	4.68
ธนาคาร ประกันภัย และอสังหาริมทรัพย์	196.5	2.22	420.1	3.54	16.41
ที่อยู่อาศัย	35.9	0.41	60.2	0.51	10.89
การบริหารและ การป้องกันประเทศ	138.9	1.58	202.7	1.72	7.85
การบริการ	976.8	11.05	1,523.6	12.85	9.30
รวม	8,838.0	100	11,855.8	100	6.05
รายได้เฉลี่ยต่อคน (บาท)	13,000		14,815		2.64

ที่มา : ผลิตภัณฑ์ภาคและจังหวัด, กองบัญชีประชาชาติ
สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

3.2.3 การประมง แบ่งเป็น 3 ประเภท การประมงทะเลของชาว จังหวัดชลบุรี จัดเป็นการประมงแบบยั่งยืน การประมงน้ำจืดเป็นการขุดบ่อเลี้ยงปลาส่วนมาก ส่วนการเพาะเลี้ยงชายฝั่งในปัจจุบันมีความสำคัญเพิ่มขึ้น แต่มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัด ลดลง (ตารางที่ 4.10)

3.2.4 ป่าไม้ ไม่มีบทบาทสำคัญต่อโครงสร้างทางเศรษฐกิจของจังหวัด ชลบุรี ปัจจุบันทางจังหวัดมีโครงการปลูกป่าไม้ทดแทน

3.3 การพาณิชย์กรรม ชลบุรีเป็นศูนย์กลางทางการค้าที่สำคัญของภาค ซึ่ง กิจการค้าปลีกและค้าส่งมีความเจริญมาก ในปี 2521 มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมสาขาค้าปลีกและ ค้าส่ง คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 20.53 และในปี พ.ศ. 2526 คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 19.24 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัด ถึงแม้ว่าสัดส่วนจะลดลง แต่มูลค่ายังเพิ่มอยู่ โดยมี อัตรา การเปลี่ยนแปลงในช่วงปี พ.ศ.2521-2526 เฉลี่ยต่อปีร้อยละ 4.68 (ตารางที่ 4.10) แหล่งพาณิชย์กรรมที่มีกระแสเงินหมุนเวียนต่อวันค่อนข้างสูงอยู่ในเขตเทศบาลเมืองชลบุรี สุขาภิบาลแสนสุข (ตลาดหนองมน) และเมืองพัทยา

3.4 สาขาการบริการ เป็นสาขาที่มีความสำคัญเป็นอันดับที่สี่ รองจากสาขา อุตสาหกรรม เกษตรกรรม และพาณิชย์กรรม ตามลำดับ มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัดเพิ่ม ขึ้น โดยปี 2521 มีมูลค่า 977 ล้านบาท และเพิ่มเป็น 1,524 ล้านบาท ในปี 2526 โดยมี อัตราการเปลี่ยนแปลง

4. การเงินและการคลังของจังหวัดชลบุรี

4.1 สภาวะเศรษฐกิจการเงินของจังหวัดชลบุรี สถาบันการเงินเป็นดัชนี อย่างหนึ่งที่บอกถึงภาวะทางเศรษฐกิจที่สำคัญ ในพ.ศ. 2527 มีจำนวนธนาคารพาณิชย์รวม 57 แห่ง (ไม่รวมธนาคารออมสิน) (ตารางที่ 4.11) ในอำเภอเมืองชลบุรี มีสาขาของธนาคาร พาณิชย์มากที่สุดจำนวน 20 แห่ง นอกจากนี้ยังมีบริษัทเงินทุนที่ดำเนินธุรกิจเช่นเดียวกับธนาคาร

พาณิชย์คือ รับฝากเงินและให้กู้ยืมหลายแห่ง

ใน พ.ศ. 2527 มียอดเงินฝากของธนาคารพาณิชย์รวม 10,046.7 ล้านบาท และให้สินเชื่อ 9,377.0 ล้านบาท มีอัตราเพิ่มร้อยละ 8.9 และ 15.7 ตามลำดับ ในด้านการติดต่อของธุรกิจต่าง ๆ พิจารณาจากการให้เงินกู้ของสถาบันทางการเงิน ในพ.ศ. 2523 มีสัดส่วนของเงินกู้ต่อเงินฝากร้อยละ 66 และเพิ่มเป็นร้อยละ 93 ในปี พ.ศ. 2527 (ตารางที่ 4.12)

4.2 สภาวะเศรษฐกิจการคลังของจังหวัดชลบุรี จังหวัดชลบุรีมีปริมาณเงินทุนหมุนเวียนที่ผ่านคลังจังหวัดประจำปี พ.ศ. 2527 แยกเป็นรายรับ 10,601.211 ล้านบาท เป็นรายจ่าย 10,598.706 ล้านบาท โดยมีรายได้จากการเก็บภาษีอากร ภาษีที่ทำรายได้ให้มากที่สุดคือภาษีการค้า ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา และภาษีเงินได้นิติบุคคล มีมูลค่า 302, 285 และ 37 ล้านบาท ตามลำดับ อำเภอที่เรียกเก็บภาษีได้มากที่สุดคือ อำเภอเมืองชลบุรี อำเภอศรีราชา และอำเภอบางละมุง

ตารางที่ 4.11 ปริมาณเงินฝากและเงินให้กู้ยืมของสาขานาการพาณิชย์ในจังหวัดชลบุรี ปี พ.ศ. 2523-2527

ปี พ.ศ.	ปริมาณเงินฝาก	ปริมาณเงินให้กู้ยืม	เงินกู้/เงินฝาก(ร้อยละ)
2523	4,869.3	3,213.6	66.00
2524	5,889.9	3,919.9	66.55
2525	7,397.7	4,888.0	66.07
2526	9,225.9	8,104.1	87.84
ตค. 2527	10,046.7	9,377.0	93.33

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย

ตารางที่ 4.12 จำนวนธนาคารพาณิชย์ของจังหวัดชลบุรี แยกตามรายอำเภอ ปี พ.ศ.2527

อำเภอ	จำนวนธนาคาร (แห่ง)	ร้อยละ
เมืองชลบุรี	20	35.09
ศรีราชา	10	17.54
บางละมุง	8	14.04
สัตหีบ	6	10.53
พนัสนิคม	5	8.77
บ้านบึง	7	12.28
พานทอง	1	1.75
บ่อทอง	-	-
หนองใหญ่	-	-
กิ่ง อำเภอเกาะสีชัง	-	-
รวม	57	100.00

ที่มา : ข้อมูลการตลาดจังหวัดชลบุรี ประจำปี 2527

โครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจ

1. การคมนาคมขนส่ง

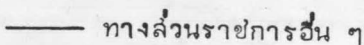
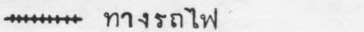
1.1 การคมนาคมขนส่งทางบก (แผนที่ 4.11) จังหวัดชลบุรีมีถนนสายสำคัญ ซึ่งเป็นทางหลวงสายแผ่นดินใช้เป็นเส้นทางคมนาคมขนส่งสินค้าและรับส่งผู้โดยสาร ซึ่งเป็นทางหลวงซึ่งเชื่อมต่อระหว่างกรุงเทพและจังหวัดในภาคตะวันออก ได้แก่ ทางหลวงหมายเลข 3

การศึกษาการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างสังคม ของชุมชนชนบท
เพื่อประกอบการวางแผนพัฒนาจังหวัดชลบุรี

แสดง เส้นทางคมนาคม

สัญลักษณ์

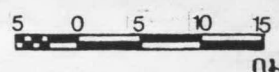
- ทางหลวงแผ่นดิน
- ทางหลวงจังหวัด
- ทางส่วนราชการอื่น ๆ
- ทางรถไฟ

ที่มา สำนักผังเมือง กระทรวงมหาดไทย

ทิศเหนือ

แผนที่
4.11

(สุขุมวิท) ทางหลวงหมายเลข 344 (ชลบุรี-บ้านบึง-แกลง) เป็นเส้นทางลัดระหว่างชลบุรีและระยอง ทางหลวงหมายเลข 36 (บางละมุง-ระยอง) เป็นเส้นทางลัดเช่นกัน ทางหลวงหมายเลข 331 (สัตหีบ-ฉะเชิงเทรา) เชื่อมต่อระหว่างถนนสุขุมวิทกับถนนสาย 304 (ฉะเชิงเทรา-พนมสารคาม) สายนี้เป็นเส้นทางที่สำคัญซึ่งใช้ในการลำเลียงวัตถุดิบและสินค้าจากท่าเรือพาณิชย์สัตหีบทั้งการส่งออก และนำเข้าจากต่างประเทศสู่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ นอกจากนี้ยังมีถนนเชื่อมต่อภายในจังหวัด 5 สาย ซึ่งตัดผ่านไปยังแหล่งท่องเที่ยวและชุมชนต่าง ๆ ได้แก่ ถนนหมายเลข 3134, 3177, 3144, 3132 และ 3135 จังหวัดชลบุรีนั้น มีโครงข่ายถนนค่อนข้างดี และถนนดังกล่าวข้างต้นนั้น สามารถใช้ได้ทุกฤดูกาล แต่ถนนตามชนบทซึ่งเชื่อมระหว่างหมู่บ้านส่วนใหญ่มีคุณภาพต่ำกว่ามาตรฐาน ไม่สามารถใช้ได้ทุกฤดูกาล

รถยนต์ซึ่งเป็นรถโดยสารต่าง ๆ ภายในจังหวัดชลบุรี มีทั้งสิ้น 34 เส้นทาง โดยมีจำนวนรถ 1,538 คัน (ตารางที่ 4.13) ส่วนรถบรรทุก ซึ่งเป็นทั้งรถบรรทุกไม่ประจำทาง และรถบรรทุกส่วนบุคคลมีเป็นจำนวนมาก ทั้งนี้เพราะจังหวัดชลบุรีเป็นศูนย์กลางทางด้านพาณิชย์กรรมของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และเป็นศูนย์กลางการเดินทางอีกด้วย นอกจากนี้ยังมีโครงการสร้างทางรถไฟสายฉะเชิงเทรา-สัตหีบขึ้น เพื่อรองรับความต้องการการบริการด้านคมนาคมขนส่งสินค้า และผู้โดยสารซึ่งมีแนวโน้มสูงขึ้นในอนาคตอันเป็นผลมาจากการพัฒนาอุตสาหกรรมในเขตพื้นที่ชายฝั่งตะวันออกเฉียงเหนือ และมีโครงการเชื่อมต่อรถไฟสายอีสาน ซึ่งจะเป็นทางลัดสายตะวันออกเฉียงเหนือและสายเหนือโดยไม่ต้องผ่านกรุงเทพฯ เป็นการย่นระยะทางขนส่งวัตถุดิบจากทั้ง 2 ภาค (แผนที่ 4.12)

1.2 การคมนาคมขนส่งทางน้ำ ส่วนใหญ่จะอยู่ในทะเลเพราะชลบุรีมีแต่เพียงคลองข่อยเล็ก การขนส่งทางน้ำภายในจังหวัดจึงมีระหว่าง อำเภอสัตหีบ และกิ่งอำเภอเกาะสีชัง สำหรับการขนส่งสินค้าระหว่างจังหวัดหรือระหว่างประเทศ มีท่าเรือพาณิชย์ที่บริเวณสัตหีบ นอกจากนี้ยังมีการขนส่งสินค้าบริเวณเกาะสีชัง โดยขนถ่ายสินค้าจากเรือเล็กหรือเรือโป๊ะ ไปสู่เรือสินค้าขนาดใหญ่ และมีท่าเรือเอกชนของบริษัทมาบุญครอง ซึ่งใช้ระบบสายพานลำเลียงอีกหลายแห่ง

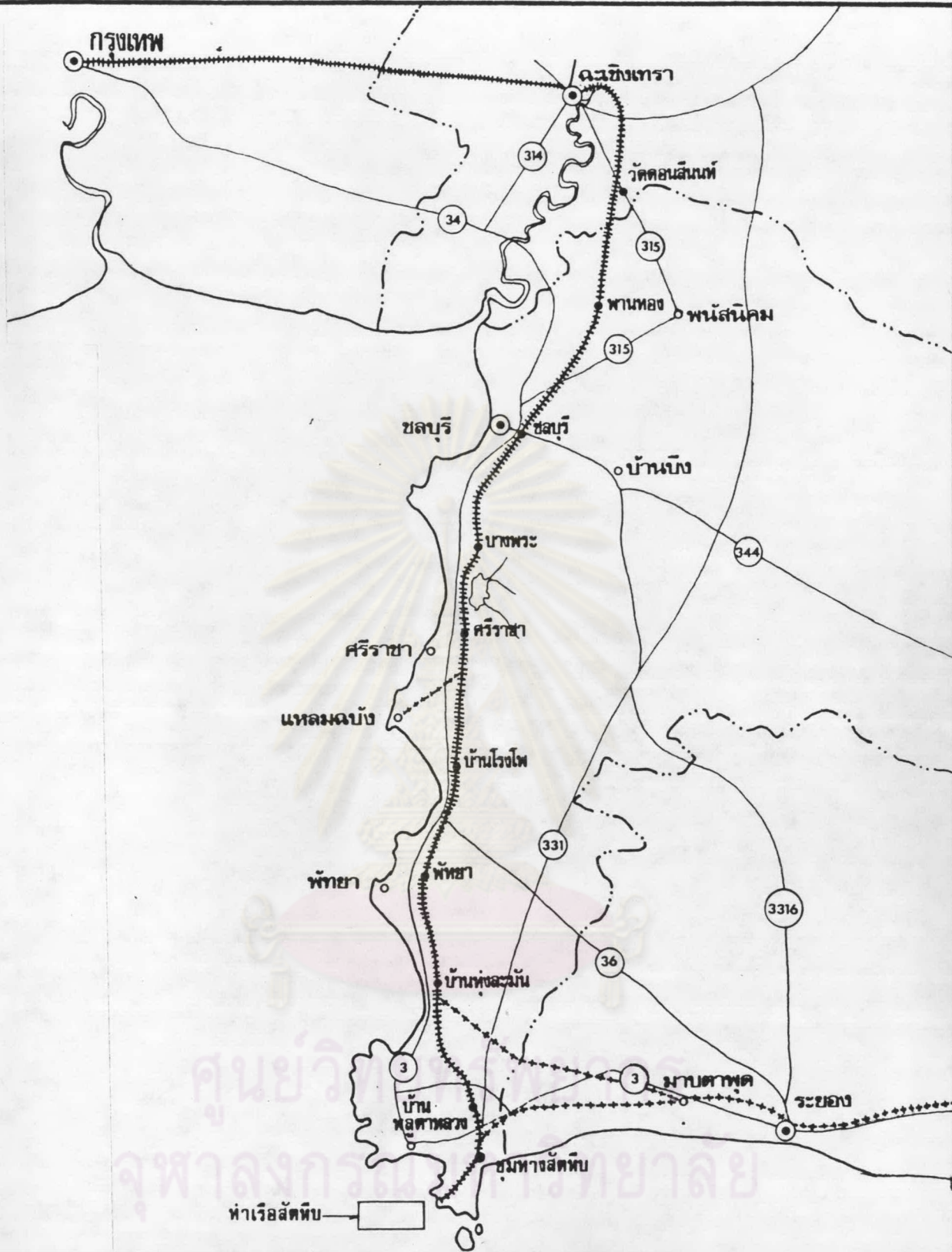
ตารางที่ 4.13 รถโดยสารในเขตจังหวัดชลบุรี

หมวด	สายที่	ชื่อเส้นทางเดินรถ	ค่าโดยสาร (บาท)	ระยะทาง (กม.)	จำนวนรถ (คัน)	
1	1	รอบเมือง (วงใน)	2.00	33	32	
	2	รอบเมือง (วงนอก)	2.00	20	33	
2	36	กรุงเทพฯ - สัตหีบ	27.50	161	22	
	37	กรุงเทพฯ - ศรีราชา	19.50	104	62	
	38	กรุงเทพฯ - ชลบุรี	15.00	80	51	
	47	กรุงเทพฯ - สัตหีบ	29.00	173	19	
	48	กรุงเทพฯ - พัทยา	26.00	149	23	
	49	กรุงเทพฯ - ศรีราชา	21.00	116	14	
	50	กรุงเทพฯ - ชลบุรี	17.50	93	33	
	51	กรุงเทพฯ - บ้านบึง	20.00	107	4	
	52	กรุงเทพฯ - พนังไคม	51.50	117	6	
	3	265	ชลบุรี - นครราชสีมา	44.50	288	58
		303	ชลบุรี - ระยอง	22.50	126	12
304		ระยอง - สัตหีบ	8.50	46	16	
306		ชลบุรี - ฉะเชิงเทรา	8.50	47	23	
310		ฉะเชิงเทรา - พนังไคม	5	28	14	
317		ชลบุรี - ปลวกแดง	11.50	60	47	
322		ชลบุรี - แกลง	19.50	104	57	
328		ฉะเชิงเทรา - เกาะโพธิ์	11.50	60	6	
346		ชลบุรี - บางปะกง	4.00	19	55	

ตารางที่ 4.13 รถโดยสารในเขตจังหวัดชลบุรี

หมวด	สายที่	ชื่อเส้นทางเดินรถ	ค่าโดยสาร (บาท)	ระยะทาง (กม.)	จำนวนรถ (คัน)	
4	1631 ค.	ชลบุรี - ศรีราชา	4.50	23	57	
	1631 จ.	ชลบุรี - สัตหีบ	15.50	82	20	
	1631 ฉ.	ชลบุรี - ก.ม. 10	18.00	95	3	
	1633 ก.	ชลบุรี - หัวไผ่	6.00	35	22	
	1633 ข.	ชลบุรี - สามแยกท่าบ่อภูมิ	7.00	39	28	
	6127	พนัสนิคม - เขาชะอางค์	7.00	57	11	
	6128	พนัสนิคม - บ้านบึง	5.00	27	7	
	6138	ชลบุรี - คลองตาเพชร	8.00	69	10	
	6139	พนัสนิคม - หนองขุมเห็ด	6.50	32	4	
	6131	ศรีราชา - เขาไม้แก้ว	7.50	40	68	
	6132	ศรีราชา - มาบปู่	6.50	32	7	
	6143	ชลบุรี - กิ่งอำเภอนองใหญ่	11.00	56	4	
	5	23001	ศูนย์การค้าบางละมุง-วัดชัยมงคล	7.00	21	364
		23002	วงกลมพัทยา	5.00	16	346

ที่มา : ขนส่งจังหวัดชลบุรี

การศึกษาการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างสังคม ของชุมชนชนบท เพื่อประกอบการวางแผนพัฒนาจังหวัดชลบุรี

แสดง โครงการสร้างทางรถไฟ จังหวัดชลบุรี

- สัญลักษณ์**
- แนวทางรถไฟปัจจุบัน
 - + + + + แนวทางรถไฟชั่วคราว
 - + + + + แนวทางรถไฟที่กำลังก่อสร้าง
 - สถานีหลัก

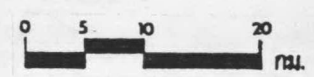
ที่มา สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย

ทิศเหนือ

แผนที่

4.12

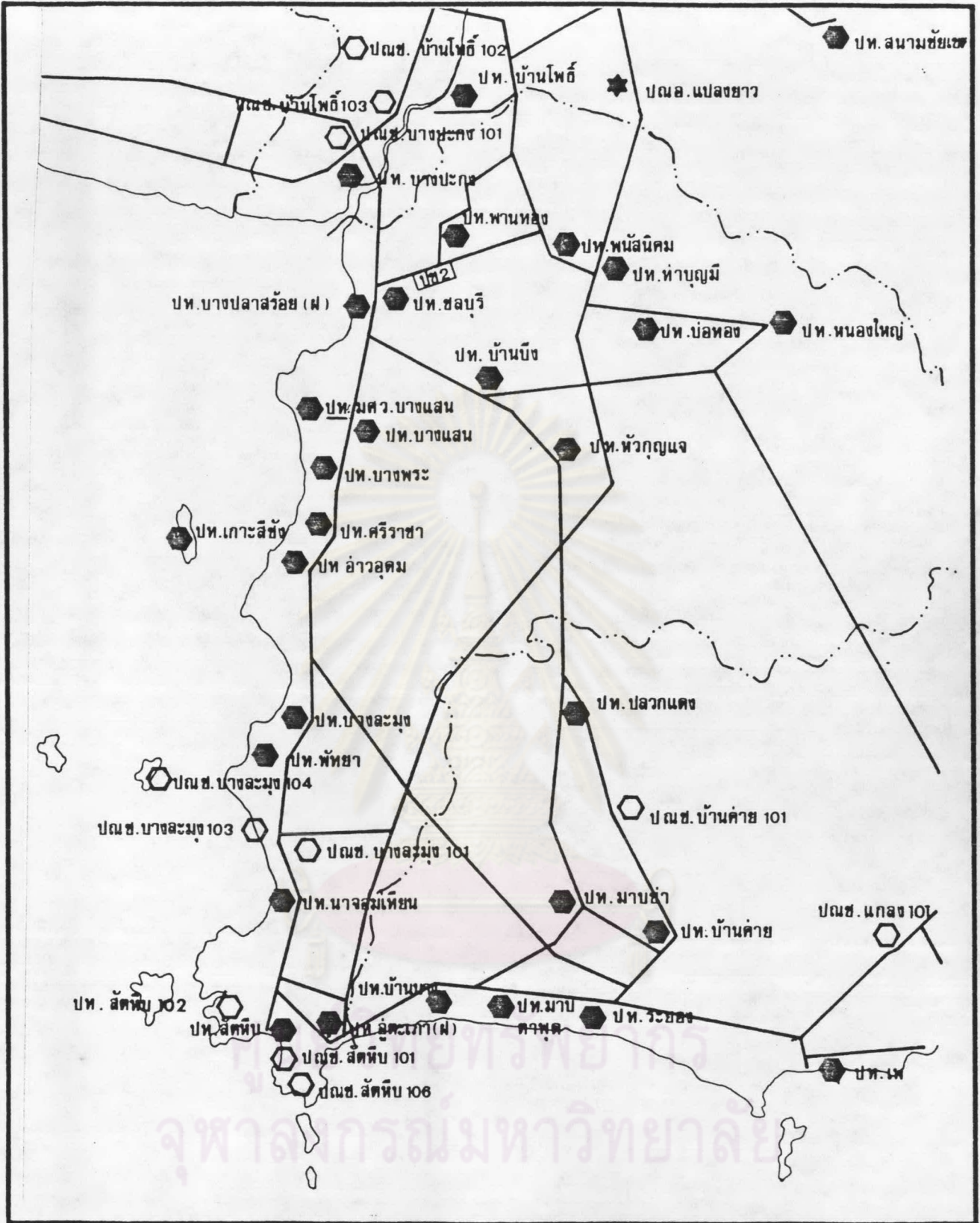
2. การสื่อสารโทรคมนาคม

2.1 ไปรษณีย์โทรเลข ในจังหวัดชลบุรีมีที่ทำการไปรษณีย์โทรเลขทั้งสิ้น 50 แห่ง ในปี พ.ศ. 2526 ซึ่งเป็นของรัฐ 20 แห่ง ที่ทำการไปรษณีย์อนุญาตเอกชน 6 แห่ง ที่รับส่งไปรษณีย์ตำบลและสุขาภิบาล 24 แห่ง ดังแสดงในแผนที่ 4.13 นอกจากนี้ยังมีโทรศัพท์ระหว่างประเทศเทเล็กซ์ในประเทศและต่างประเทศ วิทยุตามตัวและวิทยุบริการ -

2.2 โทรศัพท์ ที่ทำการชุมสายโทรศัพท์ในจังหวัดชลบุรีมีอยู่ 6 ชุมสาย (แผนที่ 4.14) จำนวนเลขหมายรวมทั้งสิ้น 11,860 ซึ่งทั้งการติดต่อทางไกลภายในและคู่สายภายในยังไม่เพียงพอต่อความต้องการ องค์การโทรศัพท์จึงมีแผนงานปรับปรุงในปี 2527

3. ไฟฟ้า ทางด้านการผลิตและจำหน่ายกระแสไฟฟ้า ในจังหวัดชลบุรีไม่มีโรงผลิตกระแสไฟฟ้า แต่ก็อยู่ใกล้กับโรงผลิตกระแสไฟฟ้าบางปะกงของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย จึงไม่มีปัญหาการขาดแคลนไฟฟ้าแต่อย่างใด นอกจากนี้การไฟฟ้าฝ่ายผลิตฯ ยังมีโครงการจะสร้างโรงผลิตกระแสไฟฟ้าที่เกาะไผ่ในเขตอำเภอดงศรีราชาด้วย ด้านการจ่ายกระแสไฟฟ้า ปัจจุบันหมู่บ้านในจังหวัดมีกระแสไฟฟ้าใช้ถึงร้อยละ 93 แล้ว ถ้าพิจารณาพื้นที่ที่ได้รับบริการไฟฟ้าส่วนใหญ่จะอยู่ในแนวที่ดินชายทะเล และเป็นพื้นที่ชุมชนและอุตสาหกรรมขนาดเล็ก ดูแผนที่ 4.15 แต่เมื่อพิจารณาถึงการใช้ไฟฟ้าในแต่ละอำเภอแล้ว พบว่าส่วนใหญ่เป็นผู้อยู่อาศัย แต่ถ้าดูปริมาณการใช้ไฟฟ้าแล้ว ผู้ใช้ไฟฟ้าในภาคธุรกิจและอุตสาหกรรมมีการใช้ไฟฟ้าในปริมาณที่สูงที่สุด (ตารางที่ 4.14) สำหรับในอนาคตคาดว่าจะเพิ่มจากเดิมมาก ถ้ามีการก่อสร้างโรงงานอุตสาหกรรมต่าง ๆ ขึ้นตามแผนพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก

4. ประปา ด้านการประปาของจังหวัดชลบุรินับว่ามีปัญหาพอสมควร โดยเฉพาะในฤดูแล้ง เนื่องจากแหล่งน้ำดิบมีจำกัด ขณะที่บ้านเมืองเจริญขึ้น โรงงานอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้น แหล่งน้ำดิบที่สำคัญคือ อ่างเก็บน้ำบางพระ และมาบประชัน อย่างไรก็ตามในแผนพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกได้มีการกำหนดให้จัดส่งน้ำจากแหล่งภายนอกจังหวัดมาช่วย เช่น จากอ่างเก็บน้ำดอกกราย และทางจังหวัดได้พยายามจัดสร้างแหล่งน้ำดิบขึ้นเองอีกส่วนหนึ่ง

**การศึกษาการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างสังคม ของชุมชนชนบท
เพื่อประกอบการวางแผนพัฒนาจังหวัดชลบุรี**

แสดง ที่ทำการไปรษณีย์ จังหวัดชลบุรี

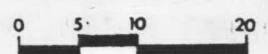
- สัญลักษณ์
- ที่ทำการไปรษณีย์โทรเลข
 - ที่ทำการไปรษณีย์อนุญาตเอกชน

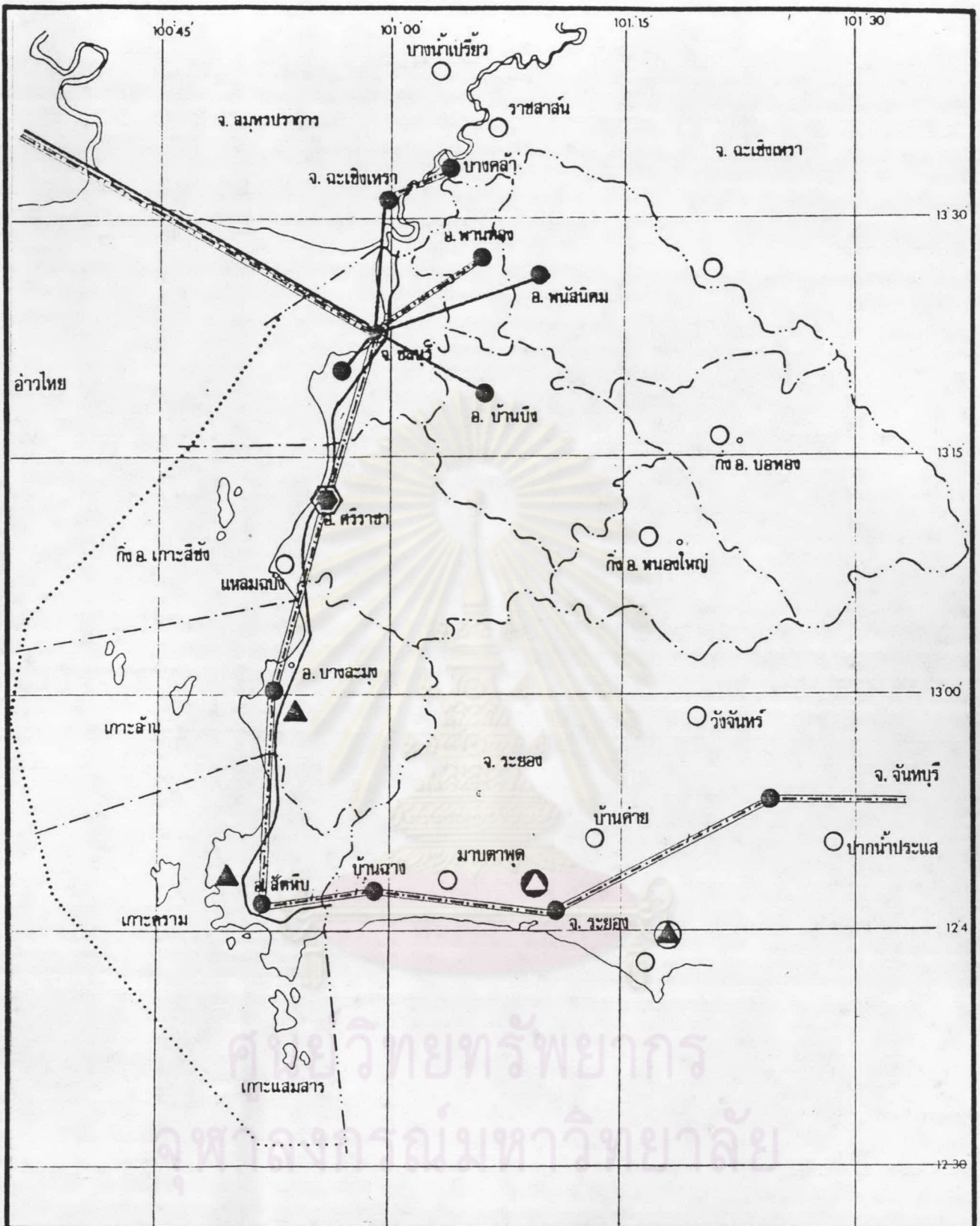
ที่มา สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย

ทิศเหนือ

แผนที่
4.13

**การศึกษาการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างสังคมของชุมชนชนบท
เพื่อประกอบการวางแผนพัฒนาจังหวัดชลบุรี**

แสดง ระบบโทรศัพท์ทางไกล จังหวัดชลบุรี

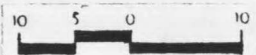
สัญลักษณ์		ที่ทำการเขต		ระบบไมโครเวฟ
	สถานีถ่ายทอดโทรศัพท์ต้น		ระบบเคเบิลแคร์เรีย	
	สถานีวิทยุกระจายเสียงทหารเรือ		ชุมสายที่เปิดบริการแล้ว	
	สถานีวิทยุกระจายเสียงทหารอากาศ		ชุมสายที่เปิดบริการในอนาคต	
	สถานีวิทยุสื่อสารวิทยุค้าสัตว์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย			

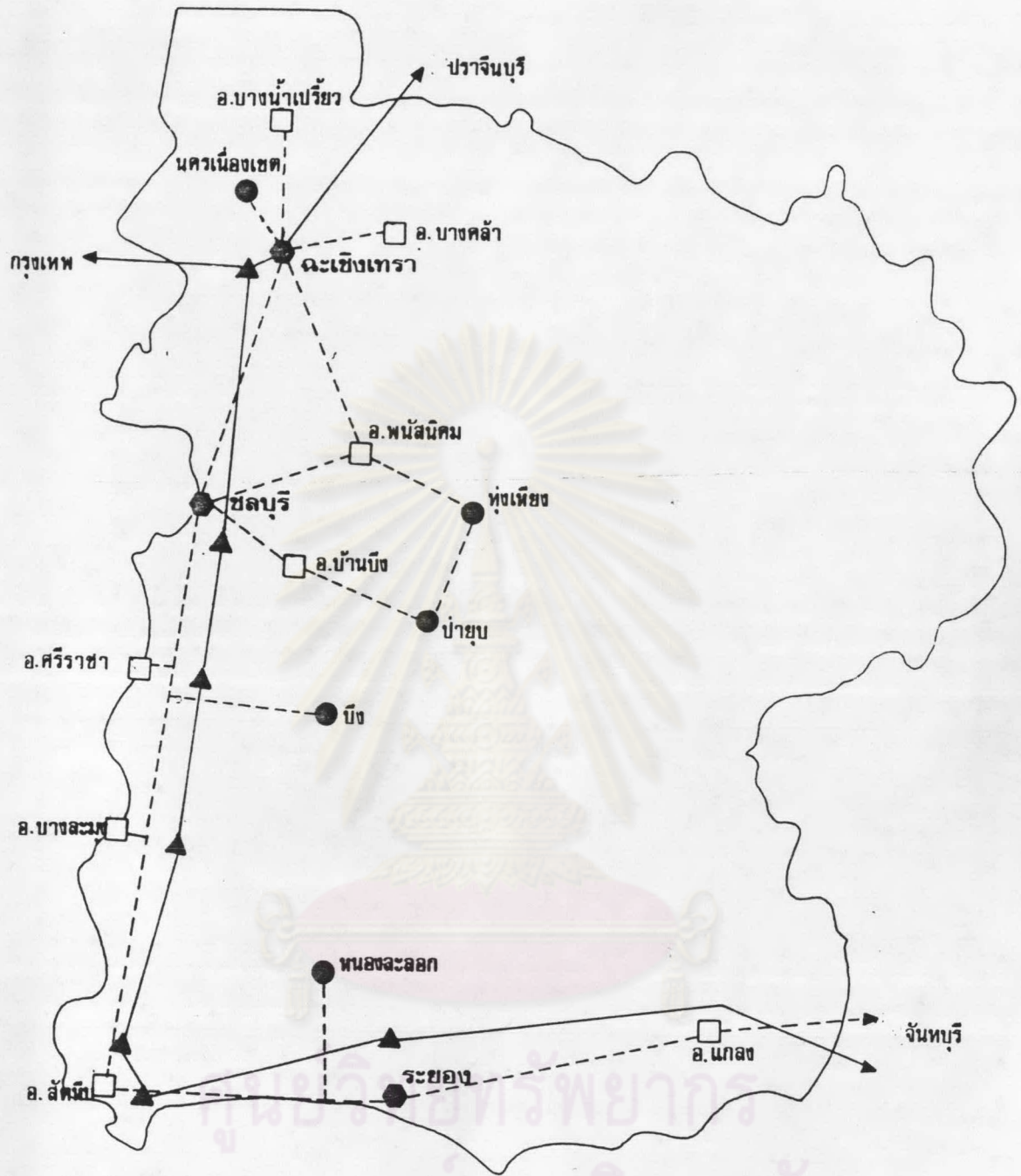
ที่ ส. เหนือ

แผนที่

4.14

**การศึกษาการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างสังคมของชุมชนชนบท
เพื่อประกอบการวางแผนพัฒนาจังหวัดชลบุรี**

แสดง ระบบสายส่งและสายจำหน่ายไฟฟ้าแรงสูง
ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก

สัญลักษณ์

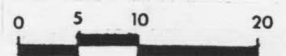
- จังหวัด
- หม้อบ้าน
- อำเภอ
- ▲ สถานีเปลี่ยนแรงดันของ กฟผ.
- สายส่งแรงสูง 115 และ 230 กิโลวัตต์
- - - สายจำหน่ายแรงสูง 11, 22 และ 33 กิโลวัตต์

ทิศเหนือ

แผนที่

4.15

ที่มา สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย

ตารางที่ 4.14 การใช้ไฟฟ้า เขตจังหวัดชลบุรี

หน่วยบริการไฟฟ้า	จำนวนผู้ใช้ไฟ				หน่วยจำหน่าย				(กิโลวัตต์/ชั่วโมง)		
	ที่อยู่อาศัย	คิดเป็นร้อยละ	ธุรกิจอุตสาหกรรม	คิดเป็นร้อยละ	ที่อยู่อาศัย	คิดเป็นร้อยละ	อุตสาหกรรม	คิดเป็นร้อยละ	ธุรกิจอุตสาหกรรม	คิดเป็นร้อยละ	รวม
จังหวัดชลบุรี	26,308	95.77	1,161	4.23	27,469	3,204,414	25.17	9,525,781	74.83	12,730,195	
การไฟฟ้าจังหวัดชลบุรี	3,767	99.18	31	0.82	3,798	359,975	81.43	82,110	18.57	442,067	
การไฟฟ้าอำเภอพานทอง	4,956	96.95	156	3.05	5,112	585,881	14.84	3,362,746	85.16	3,948,627	
การไฟฟ้าอำเภอบ้านฉาง	832	98.11	16	1.89	848	128,909	82.40	27,536	17.60	156,445	
การไฟฟ้าอำเภอหนองใหญ่	10,920	98.49	167	1.51	11,087	830,193	47.31	924,695	52.69	1,754,888	
การไฟฟ้าอำเภอพนัสนิคม	801	97.80	18	2.20	819	60,234	89.17	7,317	10.83	67,551	
การไฟฟ้าอำเภอโป่งทอง	15,050	87.11	358	2.89	12,408	1,240,945	23.19	4,109,808	76.81	5,350,753	
การไฟฟ้าอำเภอดงศรีราชา	389	99.49	2	0.51	391	36,184	90.13	3,964	9.87	40,148	
การไฟฟ้าอำเภอเกาะสีชัง	13,652	93.88	890	3.12	14,542	1,887,442	18.06	8,565,017	81.94	10,452,459	
รวม	73,675	96.34	2,799	3.66	76,474	8,334,177	23.85	26,608,974	76.15	34,943,133	

ที่มา : การไฟฟ้าภูมิภาค จังหวัดชลบุรี

ชุมชนศูนย์กลาง

จังหวัดชลบุรีมีชุมชนศูนย์กลาง (Central Places) อันได้แก่ เทศบาล และ สุขาภิบาลที่ทำหน้าที่ให้บริการแก่ประชาชนในพื้นที่ใกล้เคียงที่อยู่โดยรอบรวม 20 ชุมชน เป็น เทศบาล 3 ชุมชน สุขาภิบาล 16 ชุมชน และเมืองพัทยา ซึ่งเป็นรูปแบบการปกครองพิเศษอีก 1 แห่ง ดังรายละเอียดแสดงชื่อและที่ตั้งในตารางที่ 4.16 ชุมชนศูนย์กลางส่วนใหญ่จะอยู่ใน เขตที่ดินติดกับแนวชายทะเลไปตามถนนสุขุมวิท โดยเริ่มจากอำเภอเมืองชลบุรีไปจนจรดอำเภอสัตหีบและบริเวณตอนเหนือของจังหวัด ซึ่งลึกเข้าไปในแผ่นดินอีกบริเวณหนึ่ง แต่อย่างไรก็ตาม บริเวณแนวชายฝั่งทะเลเป็นบริเวณที่มีความเจริญสูงกว่ามาก โดยเทศบาลเมืองชลบุรีรวมทั้ง สุขาภิบาลข้างเคียงอันได้แก่ สุขาภิบาลบางทรายและบ้านสวน ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางเมืองหลักของจังหวัดและของภาคตะวันออก โดยมีศูนย์กลางรองอยู่ข้างเคียง อันได้แก่ เทศบาลตำบลศรีราชา และเทศบาลเมืองพนัสนิคม ส่วนตอนใต้ลงไปมีเมืองพัทยาเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวของจังหวัด และภาคตะวันออกโดยมีศูนย์กลางรอง ได้แก่ สุขาภิบาลบางละมุง และสัตหีบอยู่โดยรอบ

จากตารางที่ 4.13 แสดงให้เห็นถึงจำนวนประชากร พื้นที่ และอัตราความหนาแน่นของประชากรของชุมชน และเมื่อพิจารณาถึงความหนาแน่นโดยเฉลี่ยแล้วพบว่า ชุมชนศูนย์กลางที่อยู่ตอนในมีอัตราความหนาแน่นสูงกว่าชุมชนศูนย์กลางบริเวณชายฝั่งทะเลของจังหวัด (ยกเว้นเทศบาลเมืองชลบุรี) เช่น สุขาภิบาลบ้านบึง สุขาภิบาลหัวกุดญแจ และสุขาภิบาลหนองใหญ่ แต่ถ้าวัดพิจารณาถึงที่ตั้งของอาคารบ้านเรือนและขนาดของพื้นที่ตั้งอาคารแล้ว (จากการสำรวจภาคสนาม) พบว่า ชุมชนศูนย์กลางในบริเวณชายฝั่งทะเลมีความหนาแน่นสูงกว่าและมีขนาดใหญ่กว่าชุมชนในตอนใน นอกจากนี้แล้วชุมชนบางชุมชนมีความเจริญแผ่เข้าถึงกัน มีการปลูกสร้างอาคารต่อเนื่องจนแยกไม่ออกกว่าเป็นชุมชนใด ดังเช่นเทศบาลเมืองชลบุรี สุขาภิบาลบ้านสวน และสุขาภิบาลบางทรายนั้น ควรจะรวมกันได้เป็นชุมชนศูนย์กลางแห่งเดียวกัน

หน้าที่ของชุมชนศูนย์กลางเหล่านี้คือการปกครองภายในชุมชนและการให้บริการสินค้าอุปโภคและบริโภค สาธารณูปโภค สาธารณูปการ ฯลฯ ภายในเขตชุมชนและพื้นที่ข้างเคียง

ตารางที่ 4.15 แสดงชุมชนศูนย์กลางจำแนกตามรายอำเภอของจังหวัดชลบุรี

ที่ตั้ง (อำเภอ)	ชุมชนศูนย์กลาง	
	เทศบาล	สุขาภิบาล
เมืองชลบุรี	1. เมืองชลบุรี	1. บางทราย 2. บ้านสวน 3. แสนสุข
ศรีราชา	2. ตำบลศรีราชา	1. บางพระ 2. อ่าวอุดม
บางละมุง	-	1. บางละมุง 2. ห้วยใหญ่
สัตหีบ	-	1. สัตหีบ
พนัสนิคม	1. เมืองพนัสนิคม	1. ท่าบุญมี
พานทอง	-	1. พานทอง 2. หนองตำลึง
บ้านบึง	-	1. บ้านบึง 2. หัวกุญแจ
หนองใหญ่	-	1. หนองใหญ่
กิ่งอ. เกาะสีซิง	-	1. เกาะสีซิง
อำเภอบ่อทอง	-	1. บ่อทอง
เมืองพัทยา (อ.บางละมุง)	รูปแบบพิเศษของหน่วยปกครองท้องถิ่น	

ที่มา : กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

ตารางที่ 4.16 แสดงขนาดของชุมชนศูนย์กลาง จังหวัดชลบุรี ปี 2526

ชุมชนศูนย์กลาง	จำนวนประชากร (คน)	พื้นที่ (กม ²)	อัตราความหนาแน่น (คน/กม ²)
เทศบาลเมืองชลบุรี	46,792	4.57	10,239
เทศบาลเมืองพนัสนิคม	13,603	2.76	4,928
เทศบาลตำบลศรีราชา	23,392	4.06	5,761
เมืองพัทยา	40,475	208.10	194
สุขาภิบาลบางทราย	11,817	6.60	1,790
สุขาภิบาลบ้านสวน	39,442	15.96	2,477
สุขาภิบาลแสนสุข	37,795	4.70	8,041
สุขาภิบาลบางพระ	8,380	7.50	1,117
สุขาภิบาลอ่าวอุดม	67,880	379.0	179
สุขาภิบาลบางละมุง	10,215	22.38	458
สุขาภิบาลห้วยใหญ่	15,365	96.50	159
สุขาภิบาลสัตหีบ	19,152	6.22	3,079
สุขาภิบาลเกาะสีชัง	3,060	1.80	170
สุขาภิบาลท่าบุญมี	5,986	5.692	1,051
สุขาภิบาลพานทอง	5,587	2.83	1,974
สุขาภิบาลหนองตำลึง	7,798	13.50	577
สุขาภิบาลบ้านบึง	6,139	1.1575	5,303
สุขาภิบาลหัวกุญแจ	3,706	1.20	3,088
สุขาภิบาลบ่อทอง	2,010	7.296	275
สุขาภิบาลหนองใหญ่	18,523	3.34	5,545
รวม	387,117	795.1655	487

สำหรับชุมชนที่มีบทบาทและหน้าที่ในการให้บริการที่สำคัญภายในจังหวัด ได้แก่ เทศบาลเมืองชลบุรี ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางการบริหาร การปกครอง การค้า การบริการ และการคมนาคมขนส่งของภาคตะวันออกเฉียงเหนือและของจังหวัด เมืองพิทยาทราบ ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวของภาคตะวันออกเฉียงเหนือและของจังหวัด โดยเป็นแหล่งท่องเที่ยวนานาชาติ ซึ่งมีบริการต่าง ๆ อย่างสมบูรณ์แบบ

จากผลที่จังหวัดชลบุรีเป็นจังหวัดหนึ่งที่อยู่ในแผนพัฒนาชายฝั่งตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งเป็นแผนระดับประเทศนั้น จึงทำให้เกิดความต้องการแรงงานเป็นจำนวนมากและทำให้มีประชากรอพยพเข้าเพิ่มขึ้น ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อชุมชนต่าง ๆ ที่อยู่ใกล้เคียงพื้นที่โครงการซึ่งจะต้องขยายการให้บริการแก่ประชาชนที่เพิ่มขึ้นอย่างเพียงพอ และการเปลี่ยนแปลงนี้จะส่งผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างสังคมของชุมชนชนบทในอนาคตอย่างแน่นอน

จากการศึกษาของสำนักผังเมือง กระทรวงมหาดไทย เพื่อพิจารณาความสำคัญของชุมชนเมืองในจังหวัดชลบุรีทั้ง 20 แห่ง โดยศึกษาตัวแปรทางด้านโครงสร้างพื้นฐาน เศรษฐกิจ สังคมและประชากร สามารถจัดลำดับความสำคัญของชุมชนได้ 5 ลำดับ ดังนี้ (ตารางที่ 4.17 และแผนที่ 4.16)

1. ชุมชนลำดับที่ 1 มีคะแนน 50 คะแนนขึ้นไปมี 2 แห่ง คือ เทศบาลเมืองชลบุรี และสุขาภิบาลบ้านสวน เป็นชุมชนที่มีความสำคัญระดับภาค ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางด้านเศรษฐกิจ อุตสาหกรรม การค้า การเงินการธนาคาร การคมนาคมขนส่ง และการบริการสังคม โดยมีพื้นที่ให้บริการแก่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและจังหวัดชลบุรีทั้งหมด

2. ชุมชนลำดับที่ 2 มีคะแนน 30-50 มี 3 แห่ง คือ เมืองพิทยาทราบ สุขาภิบาลอ่าวอุดมและเทศบาลตำบลศรีราชา เป็นชุมชนที่มีความสำคัญในระดับจังหวัดยกเว้นเมืองพิทยาทราบ ทำหน้าที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวในระดับประเทศ เทศบาลตำบลศรีราชา เป็นศูนย์กลางพาณิชย์กรรมการบริการและการคมนาคมขนส่งและสุขาภิบาลอ่าวอุดม เป็นศูนย์กลางอุตสาหกรรมและการขนส่งทางทะเล ทั้ง 3 ชุมชน มีขอบเขตการให้บริการในอำเภอศรีราชา บางละมุง และสัตหีบ

ตารางที่ 4.17 แสดงคะแนนลำดับความสำคัญของชุมชนเมืองใน จังหวัดชลบุรี พ.ศ. 2527

ชุมชน	อำเภอ	คะแนนลำดับ ¹ ความสำคัญ
<u>ชุมชนลำดับที่ 1</u>		
(1) เทศบาลเมืองชลบุรี	เมืองชลบุรี	56.8612
(2) สุขาภิบาลบ้านสวน	เมืองชลบุรี	56.8339
<u>ชุมชนลำดับที่ 2</u>		
(3) เมืองพัทยา	บางละมุง	43.7350
(4) สุขาภิบาลอ่าวอุดม	ศรีราชา	31.7305
(5) ทต.ศรีราชา	ศรีราชา	30.9555
<u>ชุมชนลำดับที่ 3</u>		
(6) สุขาภิบาลแสนสุข	เมืองชลบุรี	26.8320
(7) สุขาภิบาลสัตหีบ	สัตหีบ	18.7942
(8) เทศบาลเมืองพนัสนิคม	พนัสนิคม	15.0164
<u>ชุมชนลำดับที่ 4</u>		
(9) สุขาภิบาลบางทราย	เมืองชลบุรี	11.0714
(10) สุขาภิบาลบ้านบึง	บ้านบึง	10.8566
(11) สุขาภิบาลบางพระ	ศรีราชา	9.6723
(12) สุขาภิบาลบางละมุง	บางละมุง	6.1720
(13) สุขาภิบาลห้วยใหญ่	บางละมุง	6.0551
<u>ชุมชนลำดับที่ 5</u>		
(14) สุขาภิบาลหนองตำลึง	พานทอง	4.4169
(15) สุขาภิบาลพานทอง	พานทอง	3.8730
(16) สุขาภิบาลท่าบุญมี	พนัสนิคม	3.5513
(17) สุขาภิบาลหัวกุญแจ	บ้านบึง	2.7247
(18) สุขาภิบาลหนองใหญ่	หนองใหญ่	2.5220
(19) สุขาภิบาลบ่อทอง	บ่อทอง	1.8820
(20) สุขาภิบาลเกาะสีชัง	กิ่ง อ.เกาะสีชัง	1.000

¹ ได้จากการคำนวณใช้คะแนนมาตรฐานและการถ่วงน้ำหนักจากค่าสหสัมพันธ์
โดยพิจารณาจากตัวแปรในด้านโครงสร้างพื้นฐาน เศรษฐกิจ ประชากร และบริการสังคม

สำนักผังเมือง กรุงเทพมหานคร

3. ชุมชนลำดับที่ 3 มีคะแนน 15.30 คะแนน มี 3 แห่ง คือ สுகาภิบาลแสนสุข สுகาภิบาลสัตหีบ และเทศบาลเมืองพนัสนิคม เป็นชุมชนที่มีความสำคัญระดับอำเภอ แต่มีเขตการให้บริการถึงพื้นที่อำเภอใกล้เคียง มีหน้าที่หลักเป็นศูนย์กลางพาณิชยกรรมและบริการ และมีบทบาทเป็นศูนย์กลางการคมนาคมขนส่ง การท่องเที่ยว การศึกษา และการประมง เทศบาลเมืองพนัสนิคมมีพื้นที่ให้บริการแก่ อำเภอพนัสนิคม อำเภอนาทอง อำเภอบ่อทอง และอำเภอหนองใหญ่ สுகาภิบาลแสนสุขให้บริการเขตเมือง อำเภอเมือง ชลบุรี ส่วน สுகาภิบาลสัตหีบ มีเขตการให้บริการใน อำเภอสัตหีบและอำเภอบางละมุง

4. ชุมชนลำดับที่ 4 มีคะแนน 5-15 คะแนน มี 5 แห่ง คือ สுகาภิบาลบางทราย สுகาภิบาลบ้านบึง สுகาภิบาลบางพระ สுகาภิบาลบางละมุง และสุคาภิบาลห้วยใหญ่ เป็นชุมชนที่มีความสำคัญในระดับอำเภอ ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางพาณิชยกรรมและบริการแก่พื้นที่ชนบทภายในอำเภอที่ชุมชนตั้งอยู่

5. ชุมชนลำดับที่ 5 มีคะแนนต่ำกว่า 5 คะแนน มีจำนวน 7 แห่ง คือ สுகาภิบาลหนองตำลิ่ง สுகาภิบาลพานทอง สுகาภิบาลท่าบุญมี สுகาภิบาลหัวกุญแจ สுகาภิบาลหนองใหญ่ สுகาภิบาลบ่อทอง และสุคาภิบาลเกาะสีชัง เป็น ชุมชนศูนย์กลางชนบท ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางการบริการขั้นพื้นฐานให้แก่พื้นที่ชนบท

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย